

**POROČILO O SPROTNEM VREDNOTENJU
PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA 2007–2013
v letu 2012**

**Metodologija in izračun kazalnika vpliva
Kakovost življenja
Končno poročilo**

Republika Slovenija
Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
Dunajska 22
1000 Ljubljana

Poročilo o sprotnem vrednotenju Programa razvoja podeželja 2007–2013 v letu 2012

Metodologija in izračun kazalnika vpliva Kakovost življenja Končno poročilo

Naročnik	Republika Slovenija Ministrstvo za kmetijstvo in okolje Dunajska 22 1000 Ljubljana <i>Kontaktna oseba naročnika:</i> Vida Hočevar
Izdelovalec	OIKOS, svetovanje za razvoj, d. o. o. Glavni trg 19 1240 Kamnik PRAC Partnership Co. Im Hopfengarten 19b D-65812 Bad Soden Nemčija <i>Vodja projekta:</i> • Rolf Bergs, dr.phd. Political science, economics and sociology <i>Namestnica vodje projekta:</i> • Mojca Hrabar, univ. dipl. biol., MSc Environmental Change and Management <i>Sodelujoči:</i> • Jurij Kobal, dipl. upr. org. • Mateja Maja Hrovat, univ. dipl. soc. • Renata Rozman, univ. dipl. biol. • Urša Šolc, univ. dipl. geog. • Simona Knežević Vernon, univ. dipl. pol. • Tone Vertačnik, dipl. inž. les.
Naslov projekta:	Poročilo sprotnega vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007–2013
Datum priprave:	Oktober 2012, dopolnitve november 2012
Ključne besede:	Sprotno vrednotenje, Program razvoja podeželja, PRP 2007–2013, kakovost življenja na podeželju, kazalnik vpliva, os 1, os 2, os 3, os 4, LEADER
Opombe:	Poročilo o sprotnem vrednotenju PRP 2007–2013 za leto 2012 je bilo opravljeno na podlagi podatkov o izvajanju programa do konca leta 2011; tako so upoštevani samo podatki do 31. 12. 2011.

Povzetek

Pričujoči dokument predstavlja rezultat aktivnosti izvedenih v procesu sprotnega vrednotenja PRP 2007–2013 za leto 2012, katerih namen je priprava metodoloških izhodišč in opredelitev sistema kazalnikov za vrednotenje vpliva izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju*, k čemur najbolj neposredno prispevajo ukrepi osi 3 (Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva) in osi 4 (Izvajanje pristopa Leader).

Ključna omejitev za spremljanje vplivov izvajanja ukrepov osi 3 in 4 na *kakovost življenja na podeželju* izhaja iz lokalne usmerjenosti izvedenih operacij, njihove prostorske razpršenosti in relativno kratke časovne oddaljenosti. Na drugi strani pa ostaja izziv opredelitve enotne definicije, kaj *kakovost življenja na podeželju* sploh je in kateri metodološki pristopi so najprimernejši za ugotavljanje njenih sprememb.

Kot odgovor na potrebo po metodološki podpori za to področje vrednotenja, ki so jo izrazile države članice, so bile s strani European Evaluation Network for Rural Development (v nadaljevanju Evaluation Expert Network) leta 2010 pripravljene smernice,¹ na katerih temelji pričujoči dokument.

V prvem delu poročila je prikazan kratek pregled razumevanja koncepta kakovosti življenja ter spremljanja kazalnikov s tega področja na nacionalni ravni in na ravni EU. Predstavljena so metodološka izhodišča za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* v skladu s smernicami Evaluation Expert Network in njihove omejitve. V drugem delu poročila je predstavljen sistem izbranih kazalnikov za spremljanje vplivov PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju*, sledita prikaz in analiza podatkov, pridobljenih iz različnih virov (podatki MKO, SURS, izvedene ankete in študija primerov). V tretjem delu poročila je opisan predlog sistema zbiranja podatkov in spremljanja vplivov na *kakovost življenja na podeželju* v prihodnje. V zaključnem delu poročila so podani zaključki opravljenih aktivnosti in priporočila za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP.

Na podlagi opravljenih analiz podatkov za izbrane kazalnike za spremljanje vpliva izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* lahko zaključimo naslednje:

- Ključna omejitev za spremljanje vplivov izvajanja ukrepov osi 3 in 4 na *kakovost življenja na podeželju* izhaja iz lokalne usmerjenosti izvedenih operacij in njihove prostorske razpršenosti. Posledično je spremljanje vplivov mogoče le prek izvedbe anket za upravičence podprtih projektov, na drugi strani pa tudi anket za prebivalce naselij, v katerih so se izvedli podprti projekti/naložbe. Statistični podatki oziroma kazalniki, ki se spremljajo v povezavi s kakovostjo življenja na državni/regionalni in lokalni ravni, niso primerni, saj ne omogočajo opredelitve neto učinkov izvajanja PRP 2007–2013. Uporabljeni metodološki pristopi za pridobitev podatkov so se izkazali za ustrezne.
- Ob upoštevanju priporočil, ki izhajajo iz predhodnih faz vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013, je bilo med predlaganimi kazalniki v smernicah Evaluation Expert Network izbranih petnajst (15) kazalnikov za spremljanje sprememb na področju *kakovosti življenja na podeželju*, in sicer:
 - trije (3) kazalniki za družbeno-kulturno razsežnost (v oznakah kazalnikov označeno s kratico DK),
 - trije (3) kazalniki za okoljsko razsežnost (v oznakah kazalnikov označeno s kratico OK),
 - trije (3) kazalniki za gospodarsko razsežnost (v oznakah kazalnikov označeno s kratico GO) in
 - šest (6) kazalnikov za področje upravljanja (v oznakah kazalnikov označeno s kratico UP).

¹ Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas, Working Paper, julij 2010, European Evaluation Network for Rural Development.

- Glede na ključne ugotovitve opravljenih analiz ocenjujemo, da ima izvajanje PRP 2007–2013 bistven pozitiven vpliv na naslednje kazalnike za spremljanje vplivov na *kakovost življenja na podeželju*:
 - [DK.02] – uporaba revitaliziranih območij in objektov,
 - [DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju,
 - [OK.03] – povečana vključenost okoljskih interesnih skupin v procese odločanja v okviru LAS,
 - [GO.01] – uspešni podprti podjetniški začetniki,
 - [GO.02] – število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb,
 - [GO.03] – zadovoljstvo z dostopnostjo infrastrukture in storitev,
 - [UP.02] – sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi ravni upravljanja (med lokalnim in višjimi),
 - [UP.05] – vključenost javnega in zasebnega sektorja, javnosti, združenj, interesnih skupin v lokalna partnerstva,
 - [UP.06] – zadovoljstvo članov s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih.

- Pri stanju kazalnika [DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju je bilo ugotovljeno, da so projekti/naložbe iz naslova ukrepov osi 3 in 4 PRP 2007–2013 bistveno izboljšali pogoje za izvajanje obstoječih družbenih dejavnosti (kultura, vzgoja in izobraževanje, šport in rekreacija), nekaj projektov/naložb pa je omogočilo izvajanje povsem novih športnih dejavnosti (naložbe v športna igrišča) in oskrbnih storitev (kmečka tržnica, lekarna, knjižnica). Na podlagi podanih ocen anketirancev so izvedeni projekti/naložbe bistveno prispevali k pestrejšemu družabnemu dogajanju, novim storitvam in prireditvam. Ocenjujemo, da je z izvajanjem PRP 2007–2013 že dosežen pomemben vpliv na ta vidik kakovosti življenja prebivalcev na podeželju.

- Pomemben vpliv izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* se kaže tudi prek stanja kazalnika [GO.02] – število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb. V okviru programa spremljanja izvajanja PRP 2007–2013 se spremlja podatek o bruto številu ustvarjenih delovnih mest, ki vključuje vsa nova delovna mesta, ustvarjena z izvedbo vseh projektov/naložb iz ukrepov 311, 312 in Leader. Do 31. 12. 2011 je bilo z izvedenimi projekti/naložbami ustvarjenih 197,38 bruto delovnih mest, največ –134,72 – iz naslova ukrepa 312, kar predstavlja zaposlitve zunaj kmetij. Na kmetijah v okviru ukrepa 311 pa je bilo ustvarjenih 45,66 bruto delovnih mest.

- Izpostaviti velja še pozitiven vpliv izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* prek kazalnika [GO.03] – zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev. Na podlagi študije primerov lahko ugotovimo, da so naložbe v prometno infrastrukturo in prometno urejenost naselij bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev z dostopnostjo infrastrukture. Na drugi strani pa so naložbe v večnamenske dvorane bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev z dostopnostjo storitev na podeželju.

- Na drugi strani pa ocenjujemo, da ima izvajanje PRP 2007–2013 le malo vpliva na naslednje kazalnike za spremljanje vplivov na *kakovost življenja na podeželju*:
 - [OK.01] – povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ekosistemskimi storitvami,
 - [OK.02] – povečana okoljska odgovornost in osveščenost,
 - [UP.01] – število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov,
 - [UP.03] – razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja,
 - [UP.04] – obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki.

- Pri stanju kazalnikov [OK.01] – povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ ekosistemskimi storitvami in [OK.02] – povečana okoljska odgovornost in osveščenost se je pokazalo, da izvedeni projekti/naložbe iz naslova ukrepov 322 in 323 v občinah Ajdovščina in Rogaška Slatina nimajo bistvenega vpliva na sestavine okolja (zrak, tla, vode, narava in biotska pestrost), njihov cilj ni bilo izboljšanje stanja okolja ali rešitev obstoječega okoljskega problema, prav tako se s projekti/naložbami ni razvila ali izboljšala okoljska dobrina ali ekosistemska storitev. Bistven prispevek k izboljšanju razumevanja pomena okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev ter izboljšanju okoljske odgovornosti in osveščenosti pri podeželskem prebivalstvu predstavlja izvedba naložb v komunalno infrastrukturo (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih vod, ravnanje z odpadki), ki jih občine v manjši meri izvajajo iz naslova ukrepa 322, več pa iz drugih notranjih in zunanjih virov financiranja (razpisi Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov in projektov, opredeljenih v Operativnem programu razvoja okoljske in prometne infrastrukture).
- Pri opredelitvi stanja kazalnika [UP.01] – število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov, je bilo ugotovljeno, da sodelovanje končni prejemniki zaenkrat razumejo zgolj kot sodelovanje za lažje izvajanje projektov, in ne še kot skupno oblikovanje/razvoj projektnih idej.
- Na podlagi izsledkov študije primerov (iz ukrepov 322 in 323) je bilo ugotovljeno, da je zaradi relativne časovne oddaljenosti izvedenih projektov (2–3 leta) in njihovega pretežno lokalnega značaja, na drugi strani pa dejstva, da občine stalno po korakih izvajajo različne naložbe iz različnih virov financiranja, prebivalcem zelo težko določiti/izločiti vplive posameznih projektov, ki so se financirali iz PRP 2007–2013. Enotno mnenje vseh vključenih je, da so objekti skupnega pomena, ki so bili predmet naložb, bistveno prispevali k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju – krajani se veliko več družijo, saj je več možnosti za kulturno ustvarjanje, izobraževanje, rekreacijo, več je prireditev in preostalih družabnih dogodkov. Naložbe v prometno infrastrukturo pa so bistveno izboljšale dostopnost naselij, prometno varnost in urejenost naselij.
- Tudi v občinah, ki sta bili vključeni v izvedeno študijo primerov kot kontrolni občini (Idrija in Slovenska Bistrica), so bili izvedeni projekti/naložbe, usmerjeni v izboljšanje kakovosti življenja na podeželju, vendar so bili do sedaj sofinancirani iz drugih virov (predvsem iz OP krepitve regionalnih razvojnih potencialov in OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture, Fundacije za šport in občinskih sredstev). Prav tako se urejajo komunalna, prometna, športna in družbena infrastruktura, ključna pa je razlika v strukturah posameznih naložb. Medtem, ko drugi viri financiranja prispevajo sredstva le za določeno infrastrukturo, projekti/naložbe v okviru PRP večinoma vključujejo sočasno urejanje več vrst infrastrukture in ureditev (prometna, komunalna, obnova objektov, izgradnja in ureditev objektov za večnamensko rabo). Obe občini sta dejavno vključeni v delovanje LAS in sta tudi nosilki projektov podprtih s sredstvi Leader. Projektne predloge za sofinanciranje z naslova ukrepa 322 so pripravili in prijavi na 5. in 6. javni razpis, vendar niso bili uspešni.
- Na podlagi prejetih odgovorov od občin, prejemnic sredstev iz ukrepov 322 in 323, lahko zaključimo, da so izvedeni projekti/naložbe bistveno prispevali k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju, saj so se večinoma izvajale naložbe v ureditve in objekte skupnega pomena. Velika večina anketirancev je mnenja, da so po njihovi izvedbi naselja prijetnejša za bivanje (83,8 %), v naseljih se odvija več dogodkov in prireditev (75,7 %), izboljšali so se pogoji za delovanje društev, NVO (73 %), posledično se vsi krajani več družijo (73 %).
- Med prejetimi odgovori od upravljavcev LAS pa so izvedeni projekti/naložbe, podprti iz sredstev Leader, v največji meri prispevali k druženju in medsebojnem povezovanju vseh krajanov (90,5 % in 81 %), prav tako so si enotni, da se je bistveno povečala ponudba različnih dogodkov in prireditev (81 %).

Na podlagi izkušenj, pridobljenih s pridobivanjem in analizo podatkov za izbrane kazalnike, prikazanih v predmetnem poročilu, je pripravljen predlog sistema kazalnikov za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na *kakovost življenja na podeželju*, za aktualno in prihodnja programska obdobja.

Ključna priporočila za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na *kakovost življenja na podeželju* prek predstavljenega sistema kazalnikov so:

- podatki za 10 kazalnikov, ki so predlagani za spremljanje na letni ravni, se zbirajo prek letnih poročil upravičencev iz ukrepov 322 in 323 ter letnih poročil LAS, ki morajo podatke pridobiti tudi od končnih prejemnikov podprtih projektov/naložb. Posledično je treba dopolniti obrazce za poročanje o izvajanju projektov in PRP 2007–2013;
- predlagana je izvedba anket, s katerimi bi pridobili podatke, potrebne za 8 kazalnikov. Predlagamo, da se ankete izvedejo v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013, saj je za boljši prikaz vplivov potrebna daljša časovna oddaljenost od izvedbe projekta/naložbe. Predlagamo, da MKO poskrbi za izvedbo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS, s čimer bo zagotovljena primerljivost podatkov za te kazalnike. Predlagamo pa tudi, da upravljavci LAS med svojimi člani samostojno izvedejo anketo na temo zadovoljstva s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih. Predlagana je izvedba ankete v naslednjem letu in potem ponovno v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013. Pri pripravi in izvedbi anket naj se izhaja iz vsebine vprašalnikov, ki so bili pripravljeni za potrebe izvedbe predmetne naloge. Na tak način se bo zagotovilo primerljivost podatkov;
- trije (3) kazalniki so predlagani za spremljanje tako na letni ravni kot tudi na ravni izvedbe ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013;
- podatka o novih zaposlitvah, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena, se do sedaj ni spremljalo (kazalnik [DK.01]). Predlagamo spremljanje kazalnika v prihodnje prek letnega poročanja upravičencev iz ukrepov osi 3 in 4. Razumevanja pojma »projekti/naložbe skupnega pomena« je treba uskladiti. To so projekti/naložbe javnega značaja, rezultati pa dostopni vsem uporabnikom pod enakimi pogoji. Pri tem je treba novoustvarjena delovna mesta razumeti širše, ne zgolj kot zaposlitve v okviru projekta/naložbe (vezane izključno na javni sektor), ampak kot dejansko ustvarjena nova delovna mesta po izvedenih projektih/naložbah (v javnih in zasebnih gospodarskih dejavnostih);
- pri kazalniku [DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju je treba pozorno opredeliti število novih storitev in prireditev ter število uporabnikov/udeležencev teh novih storitev in prireditev, saj morajo ti biti posledica izključno projektov, izvedenih iz naslova PRP 2007–2013. Število uporabnikov naj se opredeli na letni ravni;
- pri kazalniku [GO.01] – uspešni podprti podjetniški začetnik smo za uspešne podjetniške začetnike opredelili pravne subjekte, ki so bili pred oddajo vloge za pridobitev sofinanciranja iz naslova ukrepov 311 in 312 registrirani največ eno leto in so v letnih poročilih za poslovni leti 2010 in 2011 izkazovali čisti dobiček. Poslovni izidi fizičnih oseb z registrirano dopolnilno dejavnostjo na kmetiji niso javno dostopni, tako da jih v analizi uspešnosti podprtih podjetniških začetnikov nismo mogli upoštevati. To predstavlja pomanjkljivost kazalnika, ki jo je v nadaljevanju treba odpraviti. Podatek za kazalnik naj se pridobi prek letnih poročil upravičencev iz naslova ukrepa 311.

Kazalo vsebine

Povzetek.....	3
1 Uvod.....	9
1.1 Ozadje in vsebinski okvir poročila.....	9
2 Izhodišča za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na <i>kakovost življenja na podeželju</i>	10
2.1 Kaj je kakovost življenja.....	10
2.2 Metodološka izhodišča in način spremljanja vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju	11
2.3 Ugotovitve iz prehodnih faz vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007–2013 na temo spremljanja kakovosti življenja na podeželju	16
3 Spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na <i>kakovost življenja na podeželju</i>	18
3.1 Izbor kazalnikov za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju.....	18
3.2 Analiza podatkov za izbrane kazalnike za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju.....	21
4 Sistem kazalnikov za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na <i>kakovost življenja na podeželju</i>	39
5 Zaključki in priporočila	45
6 Viri in literatura	50

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Nabor kazalnikov za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na <i>kakovost življenja na podeželju</i>	14
Preglednica 2: Izbor kazalnikov za spremljanje vplivov PRP 2007–2013 na <i>kakovost življenja na podeželju</i>	18
Preglednica 3: Bruto število ustvarjenih delovnih mest iz naslova ukrepov osi 3 in 4 PRP 2007–2013 (do 31. 12. 2011).....	28
Preglednica 4: Bruto število ustvarjenih delovnih mest glede na vrsto delovnega mesta (do 31. 12. 2011).....	29
Preglednica 5: Sistem kazalnikov za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na <i>kakovost življenja na podeželju</i>	39

Kazalo slik

Slika 1: Struktura indeksa človekovega razvoja.....	10
Slika 2: Indeks boljšega življenja za Slovenijo	11
Slika 3: Področja <i>kakovosti življenja na podeželju</i>	12
Slika 4: Prikaz področij za spremljanje vplivov osi 3 in 4 na <i>kakovost življenja na podeželju</i>	13
Slika 5: Uporaba revitaliziranih območij in objektov, ki so bili predmet naložb iz ukrepov 322 in 323.....	22
Slika 6: Uporaba obnovljenih objektov, ki so bili predmet naložb iz ukrepa 323.	23
Slika 7: Uporaba revitaliziranih območij in objektov, ki so bili predmet projektov/naložb iz pristopa Leader.	24
Slika 8: Vključenost okoljskih interesnih skupin v delovanje LAS	27
Slika 9: Način vključevanja okoljskih interesnih skupin v delovanje LAS	27
Slika 10: Ali je način poročanja o izvajanju projektov iz naslova ukrepov 322 in 323 jasen in razumljiv?	32
Slika 11: Ali je način poročanja o izvajanju projektov iz naslova ukrepa 323 jasen in razumljiv?	32
Slika 11: Ali je način poročanja o izvajanju pristopa Leader jasen in razumljiv?	32
Slika 13: Ali v postopkih izvajanja in financiranja projektov iz naslova ukrepov 322 in 323 prihaja do zamud?	33

Slika 14: Ali v postopkih izvajanja in financiranja projektov iz naslova ukrepa 323 prihaja do zamud?	33
Slika 15: Ali v postopkih izvajanja in financiranja projektov v okviru pristopa Leader prihaja do zamud?.....	34
Slika 16: Ste seznanjeni, ali je med izvajanjem projektov Leader, v katerih je sodelovalo več partnerjev, prihajalo med njimi do nesoglasij?.....	35
Slika 17: Posledice neuspešnega sodelovanja med projektnimi partnerji	36
Slika 18: Ali je med izvajanjem projektov prihajalo do kakšnih nesoglasij med upravljavci LAS in končnimi prejemniki?	36
Slika 19: Ali je med izvajanjem projektov med vami kot upravljavci LAS in ministrstvom prihajalo do kakšnih nesoglasij?	36
Slika 20: Mnenje članov o uspešnosti delovanja njihovih LAS.....	38
Slika 21: Vplivi na kakovost življenja v naseljih, v katerih so bili izvedeni projekti/naložbe v okviru ukrepov 322 ali 323	47
Slika 23: Vplivi na kakovost življenja v naseljih, v katerih so bili izvedeni projekti/naložbe iz naslova pristopa Leader	48

Priloge

Priloga 1: Anketni vprašalniki in statistična poročila izvedenih anket.

Priloga 2: Prikaz izvedenih študij primerov

Uporabljene kratice in oznake

MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
ARSKTRP	Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja
PRP	Program razvoja podeželja 2007–2013
LAS	Lokalna akcijska skupina
LIN/NIP	Letni izvedbeni načrt/načrt izvedbenih projektov
NVO	Nevladna organizacija
DK	Družbeno-kulturna razsežnost
OK	Okoljsko razsežnost
GO	Gospodarska razsežnost
UP	Področje upravljanja
Ukrep 311	Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti
Ukrep 312	Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij
Ukrep 322	Obnova in razvoj vasi
Ukrep 323	Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja
Leader	Pristop Leader (»Links between actions of rural development«)

1 Uvod

1.1 Ozadje in vsebinski okvir poročila

V letu 2012 se je izvajalo sprotno vrednotenje Programa razvoja podeželja 2007–2013 (v nadaljevanju PRP 2007–2013), ki je zajelo obdobje od začetka izvajanja programa do 31. 12. 2011. Vrednotenje temelji na določilih 86. člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 z dne 20. september 2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), Okviru skupnega spremljanja in vrednotenja² (t. i. CMEF – Common Monitoring and Evaluation Framework), izkušnjah vmesnega vrednotenja in dogovorih z uvodnega sestanka z naročnikom z dne 16. april 2012. Sprotno vrednotenje do konca leta 2011 temelji na 4. spremembi PRP 2007–2013.

Pričujoči dokument predstavlja rezultat aktivnosti, izvedenih v procesu sprotnega vrednotenja PRP 2007–2013 za leto 2012, katerih namen je priprava metodoloških izhodišč in opredelitev sistema kazalnikov za vrednotenje vpliva izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju*, k čemur najbolj neposredno prispevajo ukrepi osi 3 (Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva) in osi 4 (Izvajanje pristopa Leader).

Ključna omejitev za spremljanje vplivov izvajanja ukrepov osi 3 in 4 na *kakovost življenja na podeželju* izhaja iz lokalne usmerjenosti izvedenih operacij, njihove prostorske razpršenosti in relativno kratke časovne oddaljenosti. Na drugi strani pa ostaja izziv opredelitve enotne definicije, kaj *kakovost življenja na podeželju* sploh je in kateri metodološki pristopi so najprimernejši za ugotavljanje njegovih sprememb.

Kot odgovor na potrebo po metodološki podpori za to področje vrednotenja, ki so jo izrazile države članice, je bile European Evaluation Network for Rural Development (v nadaljevanju Evaluation Expert Network) leta 2010 pripravilo smernice,³ na katerih temelji pričujoči dokument.

V prvem delu poročila je prikazan kratek pregled razumevanja koncepta kakovosti življenja ter spremljanja kazalnikov s tega področja na nacionalni ravni in na ravni EU. Predstavljena so metodološka izhodišča za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* v skladu s smernicami Evaluation Expert Network in njihove omejitve.

V drugem delu poročila je predstavljen sistem izbranih kazalnikov za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju*, sledita prikaz in analiza podatkov, pridobljenih iz različnih virov (podatki MKO, SURS, izvedene ankete in študije primerov).

V tretjem delu poročila je opisan predlog sistema zbiranja podatkov in spremljanja vplivov na *kakovost življenja na podeželju* v prihodnje.

V zaključnem delu poročila so podani zaključki opravljenih aktivnosti in priporočila za nadaljevanje spremljanja vplivov izvajanja PRP 2007–2013.

² 80. člen Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 z dne 20. september 2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP).

³ Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas, Working Paper, julij 2010, European Evaluation Network for Rural Development.

2 Izhodišča za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju

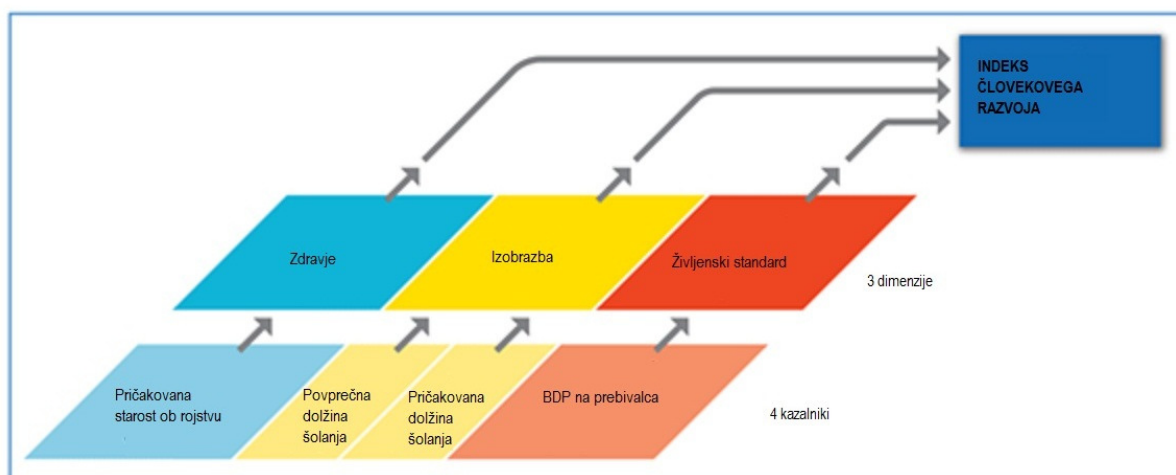
2.1 Kaj je kakovost življenja

Merjenje blaginje, kakovosti življenja in napredka v družbi je ena ključnih prednostnih nalog tako na nacionalni ravni kot v mednarodnem okolju. Pojem blaginja je zapleten in večdimenzionalen pojav. Kaj je blaginja in kakovost življenja, kako ju statistično meriti, katere ključne kazalnike uporabiti – vse to so teme različnih forumov in strokovnih srečanj tako v statističnih kot v raziskovalnih okoljih. Blaginja kot življenjski standard, kot količina denarja ali kot posameznikov dostop do blaga in storitev je razmeroma lahko merljiva. Druge njene sestavine – zadovoljstvo, srečo, zdravje, okolje in inovacije – pa se meri precej težje.

Skupina znanih strokovnjakov (Stiglitz, Sen, Fitoussi) je zato v svojem poročilu⁴ podala ključne razsežnosti blaginje in kakovosti življenja: materialne razmere (dohodek, potrošnja in bogastvo), zdravje, izobraževanje, osebne aktivnosti in delo, upravljanje, družbene vezi, okolje ter varnost (ekonomska, osebna). Kot merilo blaginje postaja vse pomembnejše tudi občutje ljudi, njihovo dožemanje sveta, okolice, v kateri živijo, in družbenega razvoja.⁵

Bruto domači proizvod (BDP) je najbolj poznano merilo ekonomske aktivnosti (dohodkov in izdatkov) posameznega gospodarstva ter osnova za merjenje in razumevanje ekonomskega in družbenega napredka, vendar ta kazalnik ne zadošča več, zato ga je treba dopolniti še s kazalniki, ki merijo tudi druge ekonomske, družbene in okoljske dejavnike kakovosti življenja.

Indeks človekovega razvoja (Združeni narodi, Human development index – HDI, <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>) je kazalnik, ki so ga razvili za merjenje razvitosti na podlagi BDP, zdravja in izobrazbe, po katerem se Slovenija uvršča med države z zelo visoko stopnjo človekovega razvoja.

Slika 1: Struktura indeksa človekovega razvoja

(Vir: <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>)

⁴ The Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress (<http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>).

⁵ Kakovost življenja, Statistični urad RS, 2012 (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4559).

Indeks boljšega življenja (OECD, <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>) je oblikovan na osnovi enajstih ključnih dimenzij blaginje: materialne življenjske razmere (stanovanje, dohodek, zaposlenost) in kakovosti življenja (vključenost v družbo, izobrazba, okolje, upravljanje države, zdravje, zadovoljstvo z življenjem, varnost in usklajenost poklicnega in zasebnega življenja). Vsaka dimenzija je sestavljena iz enega do treh enako pomembnih kazalnikov. Indeks je izračunan na državni ravni. Slovenija dosega dobro stanje pri večini kazalnikov blaginje in se uvršča v bližino povprečja ali višje pri večini dimenzij indeksa boljšega življenja. Najvišjo vrednost dosega dimenziji varnost in vključenost v družbo, najnižjo vrednosti pa dimenziji dohodek in zadovoljstvo z življenjem.

Statistični urad RS spremlja številne kazalnike s področja materialnega položaja in kakovosti življenja, ki se izračunavajo na državni ravni. Materialni položaj se spremlja prek kazalnikov: dohodki, potrošnja gospodinjstev, stanovanjske razmere in zaposlitev. Kakovost življenja pa se spremlja prek kazalnikov: zadovoljstvo z življenjem, zdravje, delovni čas, vseživljenjsko učenje, poraba časa, družabno življenje, turizem, varnost/občutek varnosti, kriminaliteta in okolje.⁵

Kot lahko ugotovimo, ne obstaja preprost način spremljanja blaginje in kakovosti življenja, ampak je to mogoče le s pomočjo širokega nabora kazalnikov, ki pokrivajo čim več dimenzij kakovosti življenja. Spremljanje *kakovosti življenja na podeželju* z vidika izvajanja PRP 2007–2013 bo tako ovrednoteno s pomočjo izbranih kazalnikov iz širokega nabora kazalnikov, opredeljenih v smernicah Evaluation Expert Network.⁶ V kontekstu kakovosti življenja na podeželju v Sloveniji bo s pomočjo kazalnikov ovrednoteno, ali se kakovost življenja izboljšuje in na katerih področjih so izboljšave največje.

2.2 Metodološka izhodišča in način spremljanja vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju

Razumevanje pojma *kakovosti življenja na slovenskem podeželju* temelji na izhodiščih, predstavljenih v predhodnem poglavju. Kakovost življenja na podeželju je opredeljena prek izbranih kazalnikov, ki izhajajo iz smernic Evaluation Expert Network.⁶ Rezultat opravljenih aktivnosti je oris sedanjega stanja (ob koncu leta 2011) s kvalitativnim opisom posameznih izbranih kazalnikov. Obstoječi podatki, ki se zbirajo za letna poročila o napredku PRP 2007–2013, za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 ne zadoščajo, kar se je izkazalo skozi vse dosedanje faze vrednotenja. To je bil tudi eden od ključnih razlogov za pripravo tega poročila. Za namen spremljanja vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* je nemogoče zagotoviti ustrezne podatke, ki bi bili dovolj zanesljivi, da bi lahko oblikovali en sam kazalnik v obliki indeksa (kot npr. indeks človekovega razvoja na nacionalni ravni).

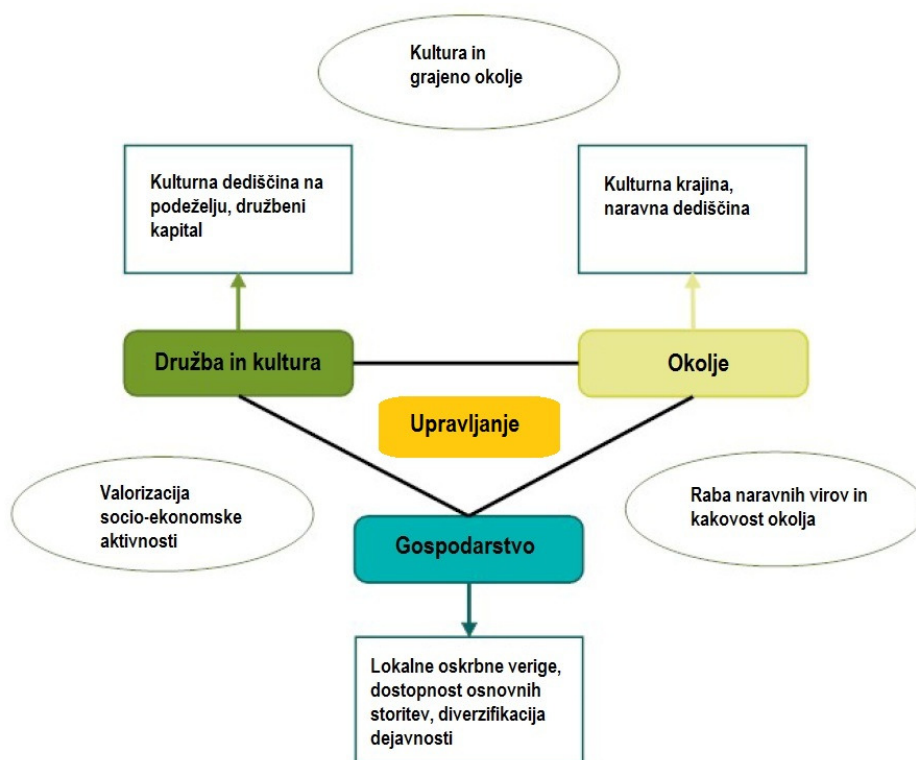
⁶ Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas, Working Paper, julij 2010, European Evaluation Network for Rural Development.

Izvajanje PRP 2007–2013 z vsemi štirimi osmi in večino ukrepov zagotovo vpliva na kakovost življenja na podeželju, vendar pa so ukrepi osi 1 in 2 usmerjeni v povečevanje konkurenčnosti in ohranjanje okolja, h kakovosti življenja pa prispevajo posredno, zato je te vplive težko identificirati in kvantificirati. V predmetni nalogi smo se zato osredotočili na spremljanje vplivov izvajanja ukrepov osi 3 (Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva) in osi 4 (Izvajanje pristopa Leader), ki so neposredno namenjeni izboljšanju kakovosti življenja na podeželju. Ti ukrepi so med seboj zelo povezani in imajo hkrati družbeni, gospodarski kot tudi okoljski značaj, zato je identifikacija različnih vplivov pogosto težavna.

Zajem vseh vidikov izvajanja vseh osi PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* bi bilo treba obdelati v okviru samostojne raziskovalne naloge, v katero bi morali vključiti kompleksne ekonometrične metode, kot so npr. WTP (»Willingness to pay«). To presega vsebinski okvir tega poročila, ki je le manjši del aktivnosti v okviru sprotnega vrednotenja.

2.2.1 Smernice Evaluation Expert Network

Metodološki pristop tako temelji na smernicah Evaluation Expert Network,⁷ v katerih so definirana štiri osnovna področja opazovanja in vrednotenja *kakovosti življenja na podeželju*, s pomočjo katerih se spremljajo vplivi izvajanja PRP 2007–2013.

Slika 3: Področja kakovosti življenja na podeželju

(Vir: Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas, Working Paper, julij 2010, European Evaluation Network for Rural Development).

Družbeno-kulturna razsežnost kakovosti življenja vključuje vidik družbenega in kulturnega kapitala. Kapital na eni strani predstavljajo mehki dejavniki (povezanost skupnosti, tradicija, družbena infrastruktura in vključenost vanjo) in na drugi strani materialni dejavniki (objekti in preostala infrastruktura v okviru prenove vasi, osnovne storitve za kulturne in prostočasne dejavnosti podeželskega prebivalstva).

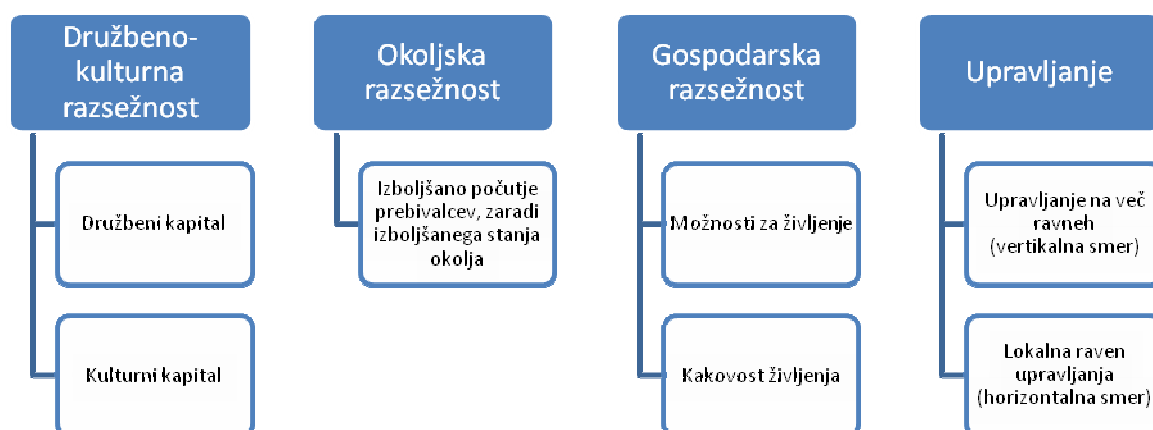
⁷ Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas, Working Paper, julij 2010, European Evaluation Network for Rural Development.

Okoljska razsežnost kakovosti življenja obsega boljše počutje prebivalcev, zaradi izboljšanega stanja okolja in ohranjanja naravne dediščine na podeželju. Okoljska razsežnost ne vključuje le biotskih in fizičnih dejavnikov, ampak tudi grajeno okolje in medsebojne odnose med sistemi.

Gospodarska razsežnost kakovosti življenja pomeni ustreznost in varnost dohodkov, ki zadostujejo za izpolnjevanje osnovnih potreb in pravic, kot so dostop do izobraževanja, uresničevanje lastnih ciljev, demokratičnost, ob odsotnosti velikih družbenih razlik v višini dohodkov. Diverzifikacija dejavnosti na kmetijskih gospodarstvih in razvoj mikropodjetij na podeželju ustvarjata nove priložnosti za izboljšanje dohodkovnega položaja gospodinjev na podeželju.

Upravljanje je prav tako pomemben vidik kakovosti življenja, še posebej pri vrednotenju vplivov izvajanja pristopa Leader (os 4), saj je njegov cilj, še posebej prispevati k izboljšanju upravljanja v podeželskem okolju. Dobro upravljanje je povezano s preglednostjo sistema, vključevanjem, horizontalno in vertikalno integracijo, legitimnostjo, subsidiarnostjo, visoko kakovostjo komunikacije in obvladovanja konfliktov ter visoko kakovostjo učenja iz izkušenj. Dobro upravljanje ni pomembno zgolj za uspešno izvajanje projektov, ampak tudi prispeva k izboljšanju kakovosti življenja.

Spodnji prikaz predstavlja osnovo za spremljanje vplivov osi 3 in 4 na kakovost življenja na podeželju glede na opisane štiri razsežnosti.

Slika 4: Prikaz področij za spremljanje vplivov osi 3 in 4 na kakovost življenja na podeželju

(Vir: Oikos na podlagi *Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas, Working Paper, julij 2010, European Evaluation Network for Rural Development*).

Glede na smernice in v njih predstavljene metode evalvacije so za razumevanje vpliva izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju predlagani številni kazalniki, ki so navedeni v naslednji preglednici.

Preglednica 1: Nabor kazalnikov za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju

Področje			Kazalnik
Družbeno-kulturna razsežnost	Družbeni kapital	Povečanje lokalne identitete in povezanosti	Število in sestava (spol, starost, izobrazba) ljudi, ki so sodelovali pri skupnih projektih/naložbah.
			Število zaposlitev, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena in povezovanja lokalnih deležnikov.
		Vključevanje, povezovanje in odprtost	Število novih trajnih razmerij med partnerji projektov in ključnimi deležniki, s področja prenosa znanja, upravljanja finančnih virov in formalnih nosilcev odločanja
	Kulturni kapital	Krepitev kulturnih in razvedrilnih dejavnosti na podeželju	Uporaba revitaliziranih območij in objektov (odstotek prenovljenih vaških struktur, prenova dediščine podeželja)
			Raven zadovoljstva s kulturnimi in razvedrilnimi vsebinami in storitvami na podeželju
		Valorizacija kulturnih virov	Vključenost, sodelovanje in članstvo ljudi v kulturnih dejavnostih/prireditvah/društvih
			Nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju.
Okoljska razsežnost	Izboljšano počutje prebivalcev, zaradi izboljšane stanja okolja	Izboljšane okoljske storitve in stanje okoljskih dobrin	Število ljudi, ki aktivno uporabljajo nove okoljske dobrine/storitve.
			Povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ ekosistemskimi storitvami
	Izboljšano vključevanje podeželskega prebivalstva v okoljsko upravljanje	Izboljšano vključevanje podeželskega prebivalstva v okoljsko upravljanje	Povečana okoljska odgovornost in osveščenost
			Povečana vključenost okoljskih interesnih skupin v procese odločanja v okviru LAS
Gospodarska razsežnost	Možnosti za življenje	Krepitev človeškega potenciala	Uspešni podjetniški začetniki
			Uspešne podjetniške izboljšave, širitve, diverzifikacije dejavnosti
		Valorizacija družbeno-ekonomskega dogajanja	Število podjetij/delovnih mest, ki izhajajo iz razumevanja podjetniških priložnosti podeželja.
			Prispevek sektorjev k dodani vrednosti na ravni regije
			Število podjetij/zaposlitev, ki izhajajo iz povezovanja med sektorji in akterji.
	Kakovost življenja	Dostopnost osnovnih storitev in infrastrukture	Zadovoljstvo z dostopnostjo infrastrukture in storitev
			Migracije prebivalcev (glede na starost in spol)
		Usklajenost poklicnega in zasebnega življenja in delovno okolje	Zadovoljstvo z zaposlitvijo
			Število zaposlenih glede na čas, ki ga porabijo za prevoz na delovno mesto.
			Rast števila ljudi, ki delajo od doma.
			Razmerje delovni čas/prihodek, razmerje delovne ure/dan

Področje		Kazalnik	
Upravljanje	Upravljanje na več ravneh	Stopnja decentralizacije	Število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov.
			Spremembe v načinu odločanju, ki prispevajo k večji vključenosti ne-javnih razvojnih deležnikov na lokalni/regionalni/državni ravni
		Koordinacija med različnimi nivoji upravljanja	Sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi ravni upravljanja (med lokalnim in višjimi nivoji).
			Razviti mehanizmi za koordinacijo med različnimi ravni upravljanja
	Lokalna raven upravljanja	Kakovost upravljanja	Razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja
			Obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki
		Krepitev lokalnih partnerstev	Vključenost javnega in zasebnega sektorja, javnosti, združenj, interesnih skupin v lokalna partnerstva
			Vključenost ranljivih skupin v lokalna partnerstva
			Število novih ali obstoječih struktur, ki prevzamejo izvajanje dejavnosti po koncu financiranja.
			Število spin-off projektov/organizacij/mrež kot posledica izvajanja ukrepov
			Zadovoljstvo članov z delovanjem lokalnih partnerstev
			Zadovoljstvo članov s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih
			Gibanje števila zaposlenih v lokalnih partnerstvih

Vir: Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas, Working Paper, julij 2010.

Številni od navedenih kazalnikov so odvisni tudi od izvajanja drugih politik (okoljske, infrastrukturne, prostorske, gospodarske, npr. spodbujanje podjetništva), zato smo izbor kazalnikov za vrednotenje izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* oblikovali tako, da bo viden neto učinek izvajanja programa. Iz tega razloga podatki, ki jih spremlja statistika, za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovosti življenja na podeželju* niso neposredno uporabni.

2.2.2 Opis izbranih metod dela

Uporabljene so bile naslednje metode dela:

- analiza podatkov:
 - o izvajanju PRP 2007–2013 do 31. 12. 2011, pridobljenih od MKO,
 - pregled poročil upravičencev z naslova ukrepov 322 in 323,
 - o enotah kulturne dediščine, ki so predmet ureditev v okviru ukrepa 323 – kulturna dediščina (pozitivne vloge do 31. 12. 2011) in so vpisane v Register kulturne dediščine pod evidenčno številko dediščine (EŠD),
 - o poslovnih izidih podjetniških začetnikov iz naslova ukrepov 311 in 312, dostopnih prek AJPES;
- izvedba anket:
 - za upravljavce LAS – k sodelovanju so bili povabljeni upravljavci vseh 33 LAS v Sloveniji, prejeli smo 21 odgovorov (63-odstotna odzivnost), vprašalnik in statistično poročilo v prilogi poročila,
 - za člane LAS – anketa je bila izvedena med člani 4 izbranih LAS, to so LAS Posavje (podatkov o številu elektronskih naslovov članov LAS, na katere je bila posredovana anketa, nam LAS ni posredoval), LAS Prlekija (anketa je bila posredovana na 34 elektronskih naslovov članov

- LAS), LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa (anketa je bila posredovana na 51 elektronskih naslovov članov LAS) in LAS Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom (anketa je bila posredovana na 100 elektronskih naslovov članov LAS), prejeli smo 32 odgovorov, vprašalnik in statistično poročilo v prilogi poročila,
- za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 za občine – izbor anketnega vzorca na podlagi zaključenih projektov/naložb do 31. 12. 2011, 82 projektov/naložb v 67 občinah, k sodelovanju smo povabili 65 občin, občini Ajdovščina in Rogaška Slatina sta bili obravnavani v okviru študije primerov, prejeli smo 37 odgovorov (57-odstotna odzivnost), vprašalnik in statistično poročilo v prilogi poročila;
 - za prejemnike sredstev iz ukrepa 323 – izbor anketnega vzorca na podlagi zaključenih projektov/naložb do 31. 12. 2011, 25 projektov/naložb, od tega so 6 projektov/naložb izvedle občine, ki smo jih vključili v anketni vzorec za občine, k sodelovanju smo torej povabili 19 prejemnikov, prejeli smo 13 odgovorov (63-odstotna odzivnost), vprašalnik in statistično poročilo v prilogi;
- študija primerov:
 - izbrana primera dveh občin z največ zaključenimi projekti iz naslova ukrepov 322 in 323:
 - občina Rogaška Slatina iz vzhodne kohezijske regije in
 - občina Ajdovščina iz zahodne kohezijske regije,Opravljeni so bili intervjuji s predstavniki izbranih občin ter fokusna skupina, anketa ali intervju med prebivalci podprtih naselij iz obeh občin.
 - izbrana primera dveh kontrolnih občin, ki nista izvedli projektov iz naslova ukrepov 322 in 323:
 - občina Slovenska Bistrica iz vzhodne kohezijske regije in
 - občina Idrija iz zahodne kohezijske regije.

2.3 Ugotovitve iz prehodnih faz vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007–2013 na temo spremljanja kakovosti življenja na podeželju

Vpliv PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* in diverzifikacijo podeželskega gospodarstva na območju izvajanja programa se glede na smernice CMEF⁸ spremlja s pomočjo kazalnikov »gospodarska rast« (neto dodana vrednost, PPS) in »ustvarjanje delovnih mest«.

Smernice Evaluation Expert Network⁶ pa opredeljujejo tudi spremljanje kazalnika vpliva *kakovost življenja na podeželju*, na katerega vpliva predvsem izvajanje ukrepov osi 3 in 4. Kazalnik v okviru vmesnega in sprotnega vrednotenja (za leto 2010) ni bil ovrednoten.

V poročilu o vmesnem vrednotenju⁹ je bilo podano **ključno priporočilo** na temo spremljanja vplivov na *kakovost življenja na podeželju*:

- za nadaljevanje izvajanja programa predlagamo spremljanje vsaj enega od predlaganih kazalnikov iz vsakega od sedmih podpodročij, ki so opredeljena v omenjenih smernicah. Del teh, zlasti za družbeno-kulturno, okoljsko in gospodarsko razsežnost, bi bilo mogoče pridobiti z zahtevami glede poročanja lokalnih akcijskih skupin (v nadaljevanju LAS) in upravičencev ukrepov osi 3. Kazalnike za spremljanje upravljanja pa se lahko pridobi z anketo prejemnikov sredstev PRP 2007–2013 iz ukrepov osi 3 in 4.

⁸ Evropska komisija, DG AGRI (2006): Priročnik o okviru skupnega spremljanja in vrednotenja. Napotki. http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/guidance/document_sl.pdf, 1. 7. 2010.

⁹ Poročilo o vmesnem vrednotenju Programa razvoja podeželja 2007–2013, december 2010, Oikos d. o. o.

V poročilu o sprotnem vrednotenju za leto 2010¹⁰ pa sta bili podani dodatni **ključni priporočili**, prav tako tesno povezani s spremljanjem vplivov na *kakovost življenja na podeželju*:

- na začetku leta 2012 je treba organizirati fokusno skupino s predstavniki LAS, na kateri se pregleda in uskladi kazalnike o kakovosti življenja, ki bi jih bilo mogoče spremljati, ter sklene dogovor o načinu zbiranja informacij. Hkrati se dogovori, kako bo vrednotenje opravljeno in kako v prihodnje doseči še boljše sodelovanje;
- predlagamo, da se izbrane kazalnike *kakovosti življenja na podeželju* zbira vsako leto in se tako pridobi pregled sprememb stanja. Poleg tega predlagamo še, da se vsaka tri leta opravi natančnejša analiza z anketo in vrednotenjem kakovosti življenja na podeželju, v kateri bo zajet širši nabor kazalnikov za kakovost življenja.

V okviru izvedene **fokusne skupine**, ki sta jo organizirala Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (v nadaljevanju MKO) in Evaluation Helpdesk (European Evaluation Network for Rural Development) dne 6. 10. 2011¹¹, so bili obravnavani zaključki in priporočila na temo spremljanja in vrednotenja, podani v poročilu o vmesnem vrednotenju. Priporočila na temo vzpostavitve sistema za spremljanje vplivov na *kakovost življenja na podeželju* so bila prepoznana kot prednostna, in kot taka obravnavana v okviru delovne skupine, ki se je osredotočila na vzpostavitev sistema ustreznih kazalnikov za spremljanje in vrednotenje vplivov na *kakovost življenja na podeželju* (os 3 in 4).

V okviru manjše delovne skupine udeležencev fokusne skupine so bili opredeljeni nadaljnji koraki za vzpostavitev sistema za spremljanje vplivov na kakovost življenja:

Korak 1: Odločitev organa upravljanja o namenu in načinu uporabe specifičnih kazalnikov

(odgovornost: MKO, časovni vidik: čim prej)

Ta korak vključuje pregled potreb za uporabo specifičnih kazalnikov, npr. tudi za izbor projektnih predlogov v okviru ukrepov osi 3, vrednotenje vplivov izvajanja PRP, načrtovanje izvajanja ukrepov/programa, itd.

Korak 2: Pregled dostopnosti podatkov

(odgovornost: MKO, časovni vidik: do konca leta 2012, z možnostjo uporabe v naslednjem programskem obdobju)

Naslednji korak vključuje pregled vseh dostopnih gradiv in navodil, povezanih s tematiko spremljanja *kakovosti življenja na podeželju*, preveritev dostopnosti podatkov in izvedbo analize trenutnega stanja. Tako bo pripravljeno izhodišče za pripravo nabora kazalnikov s strani širše delovne skupine.

Korak 3: Oblikovanje delovne skupine

(odgovornost: MKO, časovni vidik: čim prej)

Delovna skupina na temo spremljanja *kakovosti življenja na podeželju* mora biti interdisciplinarna in mora vključevati predstavnike organa upravljanja in zunanje eksperte.

Korak 4: Oblikovanje nabora kazalnikov

(odgovornost: MKO in imenovana delovna skupina, časovni vidik: do konca leta 2012, z možnostjo uporabe v naslednjem programskem obdobju)

Delovna skupina bo v sodelovanju z MKO razvila sistem kazalnikov za spremljanje *kakovosti življenja na podeželju*.

Korak 5: Vzpostavitev sistema za zbiranje podatkov

(odgovornost: MKO, časovni vidik: do konca leta 2012, z možnostjo uporabe v naslednjem programskem obdobju)

Ta korak vključuje vzpostavitev povezav z institucijami in deležniki, ki zbirajo/bodo zbirali podatke, zato da bo zagotovljen dostop in analiza teh podatkov.

¹⁰ Poročilo o sprotnem vrednotenju Programa razvoja podeželja 2007–2013, februar 2012, Oikos d. o. o.

¹¹ Focus Group Report 2011, Evaluation Helpdesk (European Evaluation Network for Rural Development), oktober 2011.

3 Spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju

3.1 Izbor kazalnikov za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju

V spodnji preglednici so prikazani izbrani kazalniki za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju in vir oziroma način pridobitve podatkov zanje.

Preglednica 2: Izbor kazalnikov za spremljanje vplivov PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju

Področje	Kazalnik	Vir/način pridobivanja podatkov	Obrazložitev
Družbeno-kulturna razsežnost	[DK.01] – Število zaposlitev, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena in povezovanja lokalnih deležnikov	- Monitoring tabele (Rezultat_indikatorji_2011): podatki o bruto številu ustvarjenih delovnih mest (za ukrepe 311, 312 in Leader) - Letna poročila upravičencev za leto 2011 (za ukrepa 322 in 323) - Študije primerov	Podatek o bruto številu ustvarjenih delovnih mest vključuje vsa nova delovna mesta, ustvarjena z izvedbo vseh projektov/naložb iz ukrepov 311, 312 in Leader. Podatek o novih zaposlitvah, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena, ni na voljo, zato bo kazalnik obravnavan v okviru področja <i>Gospodarska razsežnost</i> . Informacije o novih zaposlitvah so bile pridobljene tudi v okviru izvedene študije primerov.
	[DK.02] – uporaba revitaliziranih območij in objektov (prenova vaških struktur, prenova dediščine podeželja): - število revitaliziranih območij in objektov ter njihova uporaba, - število obnovljenih enot kulturne dediščine in njihova uporaba.	- Monitoring tabele (Učinek_indikatorji_2011): vrsta in število izvedenih revitalizacij v okviru ukrepa 322; število izvedenih ureditev v okviru ukrepa 323 – kulturna dediščina. - Podatki ARSKTRP o enotah kulturne dediščine, ki so predmet ureditev v okviru ukrepa 323 – kulturna dediščina (pozitivne vloge do 31. 12. 2011), - Anketa med upravljavci LAS in prejemniki sredstev iz ukrepov 322 in 323 (izbor anketnega vzorca iz podatkov o izvajanju ukrepov PRP 2007–2013 do 31. 12. 2011), - Študija primerov.	Podatki o vrsti in številu izvedenih revitalizacij v okviru ukrepa 322 in številu ureditev na področju kulturne dediščine v okviru ukrepa 323 predstavljajo le izhodiščni podatek o številu ureditev. Podatki o enotah kulturne dediščine, vpisanih v Register kulturne dediščine pod evidenčno številko dediščine (EŠD), ki so predmet naložb, so bili pridobljeni od ARSKTRP. Informacije o uporabi revitaliziranih območij in objektov so pridobljene s pomočjo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS. Te informacije so bile pridobljene tudi v okviru izvedene študije primerov.

Družbeno-kulturna razsežnost	[DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju : • število novih družbenih storitev in prireditev, podprtih s projekti, • število uporabnikov novih družbenih storitev in prireditev, podprtih s projekti.	• Anketa med upravljavci LAS in prejemniki sredstev iz ukrepov 322 in 323 (izbor anketnega vzorca iz podatkov o izvajanju ukrepov PRP 2007–2013 do 31. 12. 2011) • Študija primerov	Informacije o novih storitvah in prireditvah so pridobljene s pomočjo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS. Te informacije so bile pridobljene tudi v okviru izvedene študije primerov.
Okoljska razsežnost	[OK.01] – povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ekosistemskimi storitvami	• Študija primerov	Podatki o zadovoljstvu podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami so bili pridobljeni v okviru izvedene študije primerov.
	[OK.02] – povečana okoljska odgovornost in osveščenost	• Študija primerov	Podatki o izboljšavah na področju okoljske odgovornosti in osveščenosti prebivalstva so bili pridobljeni v okviru izvedene študije primera.
	[OK.03] – povečana vključenost okoljskih interesnih skupin v procese odločanja v okviru LAS	• Anketa med upravljavci LAS	Informacije o vključenosti okoljskih interesnih skupin v procese odločanja so pridobljeni s pomočjo ankete za upravljavce LAS.
Gospodarska razsežnost	[GO.01] – uspešni podprti podjetniški začetniki	• Poslovni izidi (čisti dobiček/ čista izguba poslovnega leta iz letnih poročil za leto 2010 in 2011, AJ PES)¹² prejemnikov sredstev iz ukrepov 311 in 312 (izbor podjetniških začetnikov iz podatkov o izvajanju ukrepov PRP 2007–2013 do 31. 12. 2011)	Podatki o uspešnosti podprtih podjetniških začetnikov so bili pridobljeni iz javno dostopnih podatkov o poslovanju pravnih subjektov, registriranih v Sloveniji. Za uspešne podjetniške začetnike smo opredelili pravne subjekte, ki so bili pred oddajo vloge za pridobitev sofinanciranja iz naslova ukrepov 311 in 312 registrirani največ eno leto in so v letnih poročilih za poslovni leti 2010 in 2011 izkazovali čisti dobiček.
	[GO.02] – število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb	• Monitoring tabele (Rezultat_indikatorji_2011): podatki o bruto številu ustvarjenih delovnih mest (za ukrepe 311, 312 in Leader)	Podatek o bruto številu ustvarjenih delovnih mest vključuje vsa nova delovna mesta, ustvarjena z izvedbo vseh projektov/naložb iz ukrepov 311, 312 in Leader.
	[GO.03] – zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev	• Študija primerov	Podatki o zadovoljstvu podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev so bili pridobljeni v okviru izvedene študije primerov.

¹² AJ PES – Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, <http://www.ajpes.si/>.

Področje	Kazalnik	Vir/način pridobivanja podatkov	Obrazložitev
Upravljanje	[UP.01] – število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov	- Anketa med upravljavci LAS in prejemniki sredstev iz ukrepov 322 in 323 (izbor anketnega vzorca iz podatkov o izvajanju ukrepov PRP 2007–2013 do 31. 12. 2011) - Študija primerov	Informacije o predlogih za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov, so pridobljene s pomočjo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS. Te informacije so bile pridobljene tudi v okviru izvedene študije primerov.
	[UP.02] – sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi ravni upravljanja (med lokalno in višjo ravno)	Anketa med upravljavci LAS in prejemniki sredstev iz ukrepov 322 in 323 (izbor anketnega vzorca iz podatkov o izvajanju ukrepov PRP 2007–2013 do 31. 12. 2011)	Informacije o načinih in kakovosti sodelovanja med lokalnimi partnerstvi/lokalnimi skupnostmi in organizacijami na višjih ravneh upravljanja so pridobljene s pomočjo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS.
	[UP.03] – razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja: - preglednost in razumljivost postopkov spremljanja in poročanja - zamude v postopkih	Anketa med upravljavci LAS in prejemniki sredstev iz ukrepov 322 in 323 (izbor anketnega vzorca iz podatkov o izvajanju ukrepov PRP 2007–2013 do 31. 12. 2011)	Informacije o preglednosti in razumljivosti postopkov ter morebitnih zamudah v postopkih so pridobljene s pomočjo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS.
	[UP.04] – obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki: število rešenih nesoglasij med sodelujočimi pri izvajanju projektov	Anketa med upravljavci LAS in prejemniki sredstev iz ukrepov 322 in 323 (izbor anketnega vzorca iz podatkov o izvajanju ukrepov PRP 2007–2013 do 31. 12. 2011)	Informacije o rešenih nesoglasjih med sodelujočimi pri izvajanju projektov so pridobljene s pomočjo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS.
	[UP.05] – vključenost javnega in zasebnega sektorja, javnosti, združenj, interesnih skupin v lokalna partnerstva	- Podatki LAS o ustanoviteljih lokalnih partnerstev - Anketa med upravljavci LAS	Na voljo so podatki o sestavi ustanoviteljev lokalnih partnerstev – javni, zasebni, ekonomski sektor. Informacije o članstvu LAS so pridobljene s pomočjo ankete za upravljavce LAS.
	[UP.06] – zadovoljstvo članov s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih	Anketa med člani izbranih LAS: LAS Posavje, LAS Prlekija, LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa in LAS Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom	Informacije o zadovoljstvu članov izbranih LAS s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih so pridobljene s pomočjo ankete za člane izbranih LAS.

3.2 Analiza podatkov za izbrane kazalnike za spremljanje vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju

3.2.1 [DK.01] Število zaposlitev, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena in povezovanja lokalnih deležnikov

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja vpliv sodelovanja in povezovanja lokalnih deležnikov prek projektov/naložb skupnega pomena, na gospodarsko dogajanje na obravnavanem območju. Projekti/naložbe skupnega pomena so javnega značaja, rezultati pa dostopni vsem uporabnikom pod enakimi pogoji. Novoustvarjena delovna mesta je treba razumeti širše, ne zgolj kot zaposlitve v okviru projekta/naložbe (vezane izključno na javni sektor), ampak kot dejansko ustvarjena nova delovna mesta po izvedenih projektih/naložbah (v javnem in zasebnem sektorju).

Stanje kazalnika

Podatek o novih zaposlitvah, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena, se ne spremlja. V okviru programa spremljanja izvajanja PRP 2007–2013 se spremlja podatek o bruto številu ustvarjenih delovnih mest, ki vključuje vsa nova delovna mesta, ustvarjena z izvedbo vseh projektov/naložb iz ukrepov 311, 312 in Leader. Ta kazalnik je obravnavan v okviru področja *Gospodarska razsežnost* – [GO.02] – število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb. V letnih poročilih upravičencev za leto 2011 iz naslova ukrepov 322 in 323 so zajeti podatki o novih zaposlitvah, ki izhajajo iz podprtih naložb. Vendar pa teh nekaj ustvarjenih delovnih mest dejansko predstavlja nove zaposlitve v javnem sektorju (vodenje in upravljanje projekta/naložbe, upravljanje objektov ipd.), in ne prispeva bistveno h gospodarski rasti in stopnji zaposlenosti v območju izvedenih projektov/naložb.

[DK.01] – Ugotovitev iz študije primerov

Informacije o novih zaposlitvah, ki so rezultat izvedbe projektov/naložb skupnega pomena, so bile pridobljene tudi v okviru izvedene študije primerov, v kateri so bili obravnavani projekti/naložbe, izvedeni v okviru ukrepov 322 in 323. V okviru izbranih primerov izvedenih projektov/naložb skupnega pomena v občinah Ajdovščina in Rogaška Slatina nova delovna mesta niso bila ustvarjena. Upravljanje objektov in ureditev, ki sta bila predmet naložb (večnamenske dvorane, otroška igrišča, obnovljen objekt kulturne dediščine, tematska pot), so prevzele obstoječe institucije (osnovne šole, krajevne skupnosti, društva), ki so bile vključene v izvajanje projektov/naložb. Upravljanje infrastrukturnih ureditev so prevzeli upravljavci občinske cestne infrastrukture, ki je bila predmet naložb. Nove gospodarske iniciative, ki bi ustvarile nove zaposlitve, pa se do danes niso oblikovale.

3.2.2 [DK.02] Uporaba revitaliziranih območij in objektov

Opis kazalnika

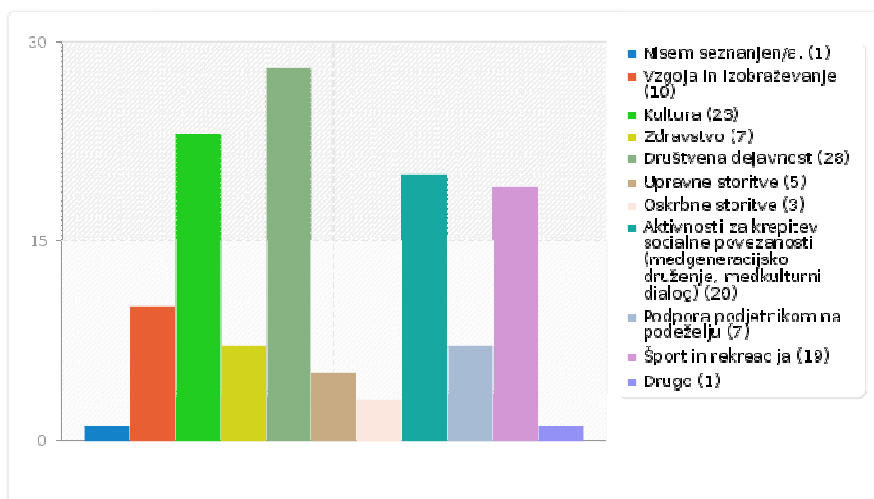
Kazalnik spremlja vpliv izvedenih projektov/naložb na izboljšanje stanja vaških struktur in revitalizacijo dediščine na podeželju. Vključuje podatke o številu revitaliziranih območij in objektov v podeželskih naseljih ter njihovi uporabi. Še posebej pa je pomemben podatek o številu in uporabi obnovljenih enot kulturne dediščine.

Stanje kazalnika

Fizična revitalizacija je bila v okviru projektov/naložb iz ukrepa 322 izvedena v 175 naseljih (izplačane vloge do 31. 12. 2011). V okviru ukrepa 323 pa je bilo podprtih 90 projektov/naložb v 45 naseljih (izplačane vloge do 31.

12. 2011), ki so usmerjeni v obnovo in izboljšanje objektov kulturne dediščine na podeželju.¹³ V okviru teh projektov je predmet naložb 89 enot kulturne dediščine, ki so vpisane v Register kulturne dediščine¹⁴.

Informacije o uporabi revitaliziranih območij in objektov so pridobljene s pomočjo anket za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS. Na podlagi prejetih odgovorov od občin, prejemnic sredstev iz ukrepov 322 in 323, je bila revitalizacija območij ali objektov izvedena v 83 naseljih. Med njimi je bilo največ naložb v večnamenske zgradbe skupnega pomena (npr. kulturni dom, gasilski dom, športna dvorana ...), skupaj kar 32 objektov. Sledijo ureditve odprtih površin za skupne namene in potrebe (npr. otroško igrišče, športno igrišče, rekreacijske površine, večnamenske površine, tržnica/sejemski prostor ...). V obravnavanih projektih/naložbah je bilo izvedenih 10 takšnih ureditev. Naložbe v urejanje vaških jeder so prav tako pogoste: izvedenih je bilo 9 projektov/naložb, ki vključujejo obnovo stavb v vaških jedrih in ureditev zunanjih javnih površin, sledijo ureditve pločnikov (6), lokalnih cest (6), parkirišč (5), avtobusnih postajališč (25), kolesarskih stez (2) in javne razsvetljave (4). V treh (3) primerih je bil predmet naložbe objekt, razglašen za kulturno dediščino. Vsa revitalizirana območja in objekti so v uporabi. V največ primerih se v njih odvija društvena dejavnost (28), v polovici primerov v obliki stalnega izvajanja. Kulturne dejavnosti (23) in različna druženja občanov (20) se večinoma odvijajo občasno. Sledijo še stalno izvajanje športnih in rekreacijskih aktivnosti (19) ter stalno in občasno izvajane dejavnosti s področja vzgoje in izobraževanja (10). Primerov uporabe obnovljenih ali novih objektov za javne storitve, kot so zdravstvo (lekarna, preventivne dejavnosti s področja varovanja zdravja ipd.), upravne in oskrbne storitve, je malo.¹⁵

Slika 5: Uporaba revitaliziranih območij in objektov, ki so bili predmet naložb iz ukrepov 322 in 323.

(Vir: Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

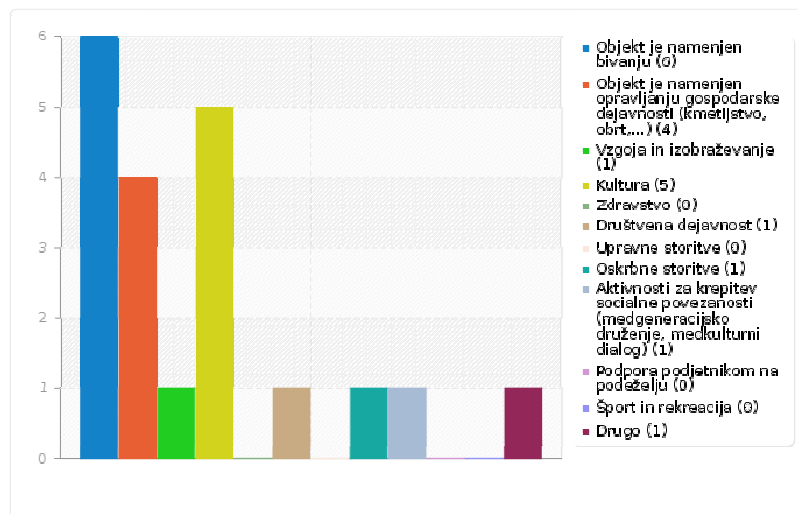
Prejeti odgovori na enaka vprašanja za prejemnike iz ukrepa 323 vključujejo naložbe v 11 objektov, ki so evidentirani kot kulturna dediščina in vpisani v Register nepremične kulturne dediščine. Večina objektov, ki so bili predmet naložb, je namenjena bivanju in opravljanju osnovne gospodarske dejavnosti (kmetijstvo). Občasno se v teh objektih odvijajo tudi kulturne, izobraževalne in društvene dejavnosti, kot so prireditve, razstave, predavanja, prikaz starih običajev za otroke ipd. Med obravnavanimi objekti je tudi gostišče. Iz prejetih odgovorov

¹³ Monitoring tabele – Učinek_indikatorji_2011, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, posredovano maja 2012.

¹⁴ Podatki o enotah kulturne dediščine, ki so predmet ureditev v okviru ukrepa 323 – kulturna dediščina (pozitivne vloge do 31. 12. 2011) in so vpisane v Register nepremične kulturne dediščine pod enotno številko dediščine (EŠD), Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, posredovano oktobra 2012.

¹⁵ Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

anketirancev izhaja, da se dva objekta, ena domačija in eno gospodarsko poslopje, kljub izvedeni naložbi v obnovo, ne uporabljata.¹⁶

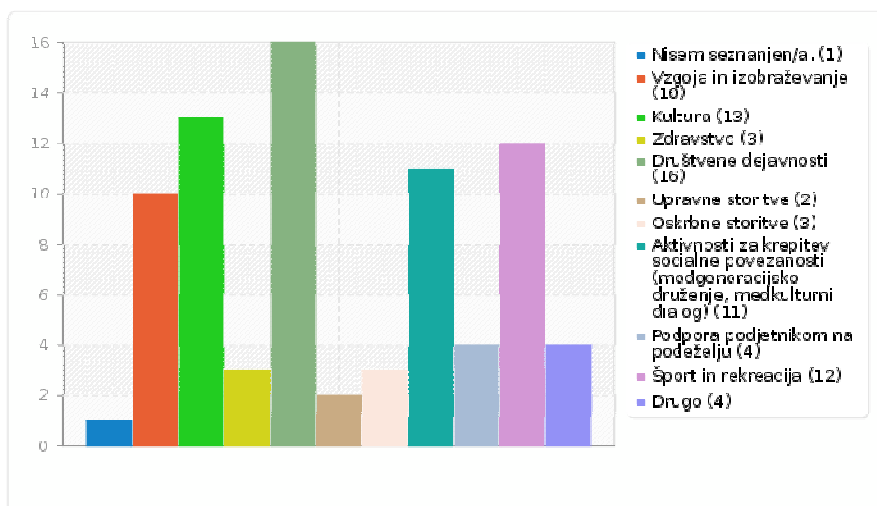
Slika 6: Uporaba obnovljenih objektov, ki so bili predmet naložb iz ukrepa 323.

(Vir: Rezultati izvedene ankete za končne prejemnike ukrepa 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

Po projektih/naložbah, usmerjenih v revitalizacijo območij in objektov, smo povprašali tudi upravljavce vseh LAS, ki upravljajo s finančnimi viri, ki so jim na voljo iz naslova pristopa Leader. Na podlagi prejetih odgovorov upravljavcev LAS je bila po njihovih ocenah revitalizacija območij ali objektov izvedena v približno 140 naseljih. Med njimi je bilo največ projektov/naložb, usmerjenih v postavitve oznak turističnih znamenitosti, informacijskih in usmerjevalnih tabel, vzpostavitev turističnih, učnih in drugih tematskih poti ter kolesarskih poti. Urejene so bile večnamenske zgradbe in ureditve skupnega pomena (dom krajanov, gasilski dom, večnamenska dvorana, športno igrišče, otroško igrišče ipd.) ter objekti in območja namenjena turizmu (ureditev informacijskih točk, turističnih zanimivosti, prireditveni objekti, planinski domovi, muzeji ipd.) Nekaj projektov je bilo usmerjenih tudi v ureditev prometne infrastrukture v naselju, predvsem parkirišča in avtobusna postajališča. Iz odgovorov na vprašanje o uporabi teh območij in objektov oziroma dejavnostih, ki se tam odvijajo, gre sklepati, da se v največ primerih odvijajo različne društvene dejavnosti (16). Kulturne dejavnosti (13) in različna druženja občanov (11) se večinoma odvijajo le občasno. Sledijo še stalno izvajanje športnih in rekreacijskih aktivnosti (12) ter stalno in občasno izvajanje dejavnosti s področja vzgoje in izobraževanja (10). Primerov uporabe objektov za zdravstvo (lekarna, preventivne dejavnosti s področja varovanja zdravja ipd.), upravne in oskrbne storitve je malo.¹⁷

¹⁶ Rezultati izvedene ankete za končne prejemnike ukrepa 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

¹⁷ Rezultati izvedene ankete za upravljavce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

Slika 7: Uporaba revitaliziranih območij in objektov, ki so bili predmet projektov/naložb iz pristopa Leader.

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravljavce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

3.2.3 [DK.03] Nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja vpliv izvedenih projektov/naložb na izboljšanje družabnega dogajanja na podeželju. Opredeljen je s številom novih storitev in prireditev, ki so posledica izvedenih projektov iz naslova PRP 2007–2013, ter s številom uporabnikov/udeležencev teh novih storitev in prireditev.

Stanje kazalnika

Informacije o številu novih storitev in prireditev, ki so posledica izvedenih projektov iz naslova PRP 2007–2013, ter številu uporabnikov/udeležencev teh novih storitev in prireditev so pridobljene s pomočjo anket za občine – prejemnice sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS. Na podlagi prejetih odgovorov od občin, prejemnic sredstev iz ukrepov 322 in 323, se ocenjuje, da so projekti/naložbe neposredno prispevali k približno 100 novim ali obogatenim prireditvam/dogodkom. Projekti/naložbe so bistveno izboljšali pogoje za izvajanje obstoječih družbenih dejavnosti (kultura, vzgoja in izobraževanje, šport in rekreacija), nekaj pa jih je omogočilo izvajanje povsem novih športnih dejavnosti (naložbe v športna igrišča) in oskrbnih storitev (kmečka tržnica, knjižnica). Na podlagi podanih ocen anketirancev so izvedeni projekti/naložbe bistveno prispevali k pestrejšemu družabnemu dogajanju, saj nove storitve in prireditve vsako leto privabijo več kot 30.000 uporabnikov/udeležencev.¹⁸

Upravljavci LAS so si enotni, da se je zaradi izvajanja projektov iz naslova pristopa Leader občutno povečalo število najrazličnejših prireditev in dogodkov. Nekateri dogodki se izvedejo v okviru zaključkov projektov (seznanitev javnosti z rezultati projekta), drugi pa se oblikujejo in izvajajo kot posledica obnovljenega območja/objekta, boljših pogojev, izboljšane ponudbe itd. Na podlagi prejetih odgovorov se ocenjuje, da so projekti, izvedeni v okviru pristopa Leader, neposredno prispevali k približno 60 novim ali obogatenim prireditvam/dogodkom (npr. glasbeni koncerti, Furmanski praznik Postojna, konjeniške igre, kmečke igre, gledališke predstave, Teden starih običajev, pohodi po tematskih poteh, Srečanje mladinskih društev, folklorne prireditve, Približajmo podeželje mestu, Pravljica vas Leše ...). Razvitih je bilo okoli 20 novih storitev (npr.

¹⁸ Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

kmečka tržnica, spletna prodaja lokalnih pridelkov, izobraževanja/predavanja za vinogradnike, likovna, pletarska in lončarska šola, analize kakovosti vina, čebričenje, apiterapija, gasilski muzej, vodeni turistični ogledi, organizirano kolesarjenje, ogledi medvedov v naravi, tiskani medij – mesečnik območja LAS ...). Na podlagi odgovorov upravljalcev LAS števila uporabnikov/udeležencev novih storitev in prireditev ni mogoče oceniti, saj so bile podane preveč raznolike ocene.¹⁹

[DK.02] in [DK.03] – Ugotovitev iz študije primerov

Informacije o uporabi revitaliziranih območij in objektov ter o številu novih storitev in prireditev so bile pridobljene tudi v okviru izvedene študije primerov, v kateri so bili obravnavani projekti/naložbe izvedeni v okviru ukrepov 322 in 323. V občini Ajdovščina se je ureditev z namenom revitalizacije izvedlo v 11 naseljih, v občini Rogaška Slatina pa v 7 naseljih. Izvedene so bile naložbe v prometno infrastrukturo (lokalne ceste, parkirišče) (3), v večnamenske zgradbe skupnega pomena (večnamenska dvorana s pomožnimi prostori) (2), urejena so bila otroška igrišča (9). Na območju občine Rogaška Slatina je bil iz ukrepa 322 celovito obnovljen objekt kulturne dediščine (Cerovec pod Bočem – zidanica Calska Gorca, EŠD 12788). Na območju občine Ajdovščina je bila iz naslova ukrepa 323 urejena tematska pot Po starodavnih poteh pod Čavnom, skozi Kamnje, Vrtovin in Črniče. Izvedeni projekti/naložbe na območju občine Ajdovščina so po ocenah predstavnice Občine Ajdovščina²⁰ in vključenih predstavnikov naselij,²¹ v katerih so se naložbe izvedle, bistveno prispevali k pestrejšemu družabnemu dogajanju. K temu sta največ prispevali obnovi večnamenskih dvoran v naseljih Budanje in Črniče, saj se je po izvedbi naložb popestril program kulturnih in drugih priložnostnih prireditev, namenjenih druženju lokalnih prebivalcev. Obnovljeni večnamenski dvorani v naseljih Budanje in Črniče stalno uporabljajo učenci podružničnih osnovnih šol v Budanjah in Črničah, v dvorani stalno potekajo različne kulturne in rekreacijske dejavnosti, namenjene lokalnim prebivalcem. Občasno se organizirajo večje prireditve, ki privabijo obiskovalce tudi iz sosednjih naselij. Pomožne prostore stalno uporabljajo za različne društvene dejavnosti, v objektih sta tudi sedeža krajevnih skupnosti Budanje in Črniče. V občini Ajdovščina so bila urejena otroška igrišča v devetih naseljih, ki tovrstne opreme še niso imela, tako jih okoliški otroci stalno uporabljajo. Uporabniki tematske poti Po starodavnih poteh pod Čavnom, skozi Kamnje, Vrtovin in Črniče so izletniki iz širše okolice in tudi lokalni prebivalci, ki jo uporabljajo kot rekreacijsko pot. Vsaka od štirih izhodiščnih točk te poti vsako leto organizira eno prireditev/pohod po njej. Obnovljeno zidanico Calska Gorca se uporablja občasno, v njej je sedež Vinogradniškega društva Rogaška Slatina, ki je tudi upravljalavec objekta. V objektu se odvijajo prireditve v podporo promociji vinogradništva, srečanja društev, strokovna predavanja za vinogradnike in različni družabni dogodki, ki jih obiskujejo okoliški prebivalci.²²

3.2.4 [OK.01] Povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ekosistemskimi storitvami in [OK.02] Povečana okoljska odgovornost in osveščenost podeželskega prebivalstva

Opis kazalnika

Kazalnik [OK.01] spremlja prispevek izvedenih projektov/naložb k izboljšanju razumevanja pomena okoljskih dobrin in ekosistemskih storitev pri podeželskem prebivalstvu. Z njim tesno povezan kazalnik [OK.02] pa spremlja spremembe v vključenosti prebivalcev v dejavnosti, povezane z varstvom okolja. Podatki o zadovoljstvu

¹⁹ Rezultati izvedene ankete za upravljalce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

²⁰ Intervju s predstavnico Občine Ajdovščina Alenko Čadež Kobol, 25. 9. 2012.

²¹ Fokusna skupina s predstavniki naselij Budanje in Črniče (Matej Žen, predsednik KS Budanje, Bruna Kastelic, predsednica KS Črniče, Andreja Franca, vodja podružnične osnovne šole v Budanjah, 27. 9. 2012.

²² Intervju s predstavnikom Vinogradniškega društva Rogaška Slatina Ivanom Mijoškom, 1. 10. 2012.

podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ekosistemskimi storitvami ter njihovi vključenosti v dejavnosti, povezane z varstvom okolja, so bili pridobljeni v okviru izvedene študije primerov.

Stanje kazalnika

[OK.01] in [OK.02] – Ugotovitev iz študije primerov

Informacije o zadovoljstvu podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ekosistemskimi storitvami ter njihovi okoljski odgovornosti in osveščenosti so bile pridobljene v okviru izvedene študije primerov, v kateri so bili obravnavani projekti/naložbe, izvedeni v okviru ukrepov 322 in 323 na območju občine Ajdovščina in občine Rogaška Slatina. Izvedene so bile naložbe v prometno infrastrukturo (lokalne ceste, parkirišče) (3), v večnamenske zgradbe skupnega pomena (večnamenska dvorana s pomožnimi prostori) (2), urejena so bila otroška igrišča (9), izvedena je bila celovita obnova objekta kulturne dediščine (1) in urejena je bila tematska pot (1). V obeh občinah so bili izvedeni projekti/naložbe, ki nimajo bistvenega vpliva na sestavine okolja (zrak, tla, vode, narava in biotska pestrost), njihov cilj ni bilo izboljšanje stanja okolja ali rešitev obstoječega okoljskega problema, prav tako se s projekti/naložbami ni razvila ali izboljšala okoljska dobrina ali ekosistemska storitev. Kot prispevek k razumevanju pomena okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev ter izboljšani okoljski odgovornosti in osveščenosti pa je razumeti dober odziv lokalnih prebivalcev na izvedeno ureditev tematske poti Po starodavnih poteh pod Čavnom, skozi Kamnje, Vrtovin in Črniče v občini Ajdovščina. Številni uporabniki te poti med lokalnimi prebivalci posredno kažejo na njihovo zadovoljstvo z urejenostjo okolja in okoljskimi dobrinami, ki jim jih nudi bližina narave.²³

3.2.5 [OK.03] Povečana vključenost okoljskih interesnih skupin v procese odločanja v okviru LAS

Opis kazalnika

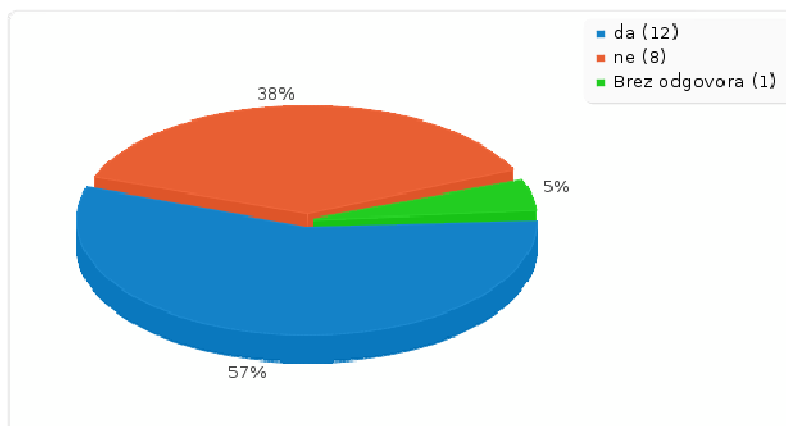
Kazalnik spremlja uspešnost vključevanja okoljskih politik v procese odločanja v okviru LAS. Informacije o vključenosti okoljskih interesnih skupin v procese odločanja so pridobljene s pomočjo ankete za upravljavce LAS.

Stanje kazalnika

Na podlagi prejetih odgovorov od upravljavcev LAS se v 12 (57 %) LAS aktivno vključujejo tudi različne okoljske interesne skupine, ki večinoma delujejo na lokalni ravni (različna društva, združenja z okoljsko tematiko), vključenih je tudi nekaj organizacij, ki delujejo na državni ravni (npr. Društvo Drobnovratnik, Okoljsko-raziskovalni zavod Slovenske Konjice). Večina organizacij je aktivnih članic LAS, ki izvajajo projekte Leader kot nosilci projekta ali projektni partnerji. V 8 LAS so tudi člani organov LAS (upravni odbor/nadzorni organ/ocenjevalna komisija ...), v 7 LAS pa so tudi vključeni v pripravo razvojne strategije in spremljanje izvajanja projektov.²⁴

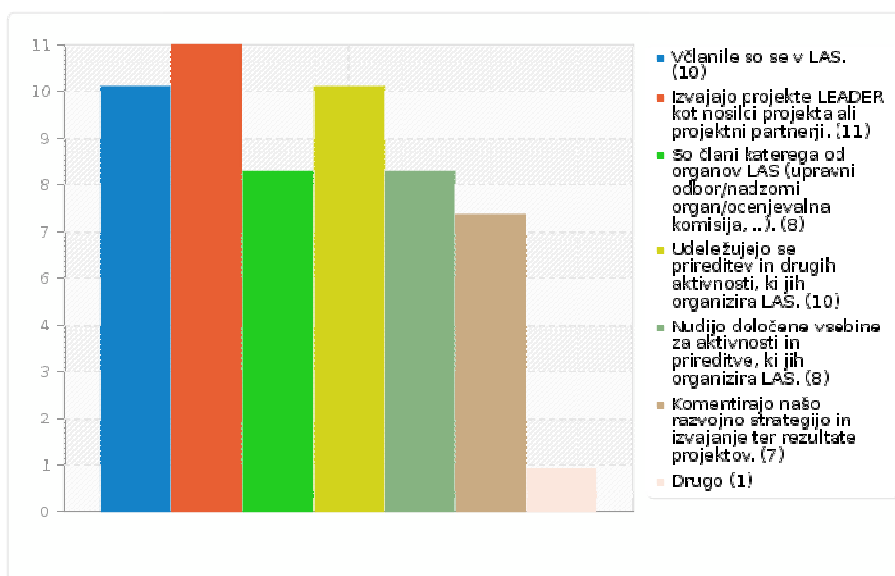
²³ Telefonski intervju s predstavnikom KS Vrtovin Vilkom Brusom, 26. 9. 2012.

²⁴ Rezultati izvedene ankete za upravljavce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

Slika 8: Vključenost okoljskih interesnih skupin v delovanje LAS

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravljalce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

Slika 9: Način vključevanja okoljskih interesnih skupin v delovanje LAS

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravljalce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

3.2.6 [GO.01] Uspešni podprti podjetniški začetniki

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja, v kolikšni meri so podprte naložbe lokalnih podjetnikov izboljšale njihovo prilagodljivost, odpornost in produktivnost. Podatki o uspešnosti podprtih podjetniških začetnikov so bili pridobljeni iz javno dostopnih podatkov o poslovanju pravnih subjektov, registriranih v Sloveniji.

Stanje kazalnika

Za uspešne podjetniške začetnike smo opredelili pravne subjekte, ki so bili pred oddajo vloge za pridobitev sofinanciranja iz naslova ukrepov 311 in 312 registrirani največ eno leto in so v letnih poročilih za poslovni leti 2010 in 2011 izkazovali čisti dobiček.²⁵ Poslovni izidi fizičnih oseb z registrirano dopolnilno dejavnostjo na kmetiji niso javno dostopni, tako da jih v analizi uspešnosti podprtih podjetniških začetnikov nismo mogli upoštevati.

²⁵ AJ PES – Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, <http://www.ajpes.si/>.

Med 167 vlogami (status vloge zaključen ali izplačilo na dan 31. 12. 2011) iz naslova ukrepa 311 smo na podlagi podatka o datumu vpisa v sodni register opredelili končne prejemnike, ki so v skladu s postavljenim kriterijem podjetniški začetniki. Takšnih je 71 prejemnikov, vendar pa jih je večina fizičnih oseb z registrirano dopolnilno dejavnostjo na kmetiji. Prejemnikov, katerih letna poročila so dostopna prek AJ PES, je le 9 (gospodarske družbe in samostojni podjetniki). Med temi prejemniki jih je v poslovnem letu 2010 6 izkazovalo čisti dobiček, 3 pa čisto izgubo; v poslovnem letu 2011 jih je 5 izkazovalo čisti dobiček, 4 pa čisto izgubo.

Med 304 vlogami (status vloge zaključen ali izplačilo na dan 31. 12. 2011) iz naslova ukrepa 312 smo na podlagi podatka o datumu vpisa v sodni register opredelili prejemnike, ki so v skladu s postavljenim kriterijem podjetniški začetniki. Takšnih je 50 prejemnikov in imajo status gospodarske družbe (34) ali samostojnega podjetnika (16). Med temi prejemniki jih je v poslovnem letu 2010 36 (72 %) izkazovalo čisti dobiček, 13 (26 %) pa čisto izgubo, za enega podatek ni na voljo; v poslovnem letu 2011 jih je 37 (74 %) izkazovalo čisti dobiček, prav tako 13 (26 %) pa čisto izgubo.

3.2.7 [GO.02] Število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja razvoj gospodarskega dogajanja na obravnavanem območju prek števila novih zaposlitev, s katerimi se izboljša prilagodljivost podeželskih gospodinjstev na spremenjene gospodarske razmere.

Stanje kazalnika

V okviru programa spremljanja izvajanja PRP 2007–2013 se spremlja podatek o bruto številu ustvarjenih delovnih mest, ki vključuje vsa nova delovna mesta, ustvarjena z izvedbo vseh projektov/naložb iz ukrepov 311, 312 in Leader. V letnih poročilih upravičencev za leto 2011 iz naslova ukrepov 322 in 323 so zajeti podatki o novih zaposlitvah, ki izhajajo iz podprtih naložb. Vendar pa teh nekaj delovnih mest, ki so bila ustvarjena, dejansko predstavlja nove zaposlitve v javnem sektorju (vodenje in upravljanje projekta/naložbe, upravljanje objektov ipd.) in ne prispevajo bistveno h gospodarski rasti in stopnji zaposlenosti v območju izvedenih projektov/naložb.

Največ ustvarjenih delovnih mest izhaja iz projektov/naložb v okviru ukrepa 312, in sicer 134,72 bruto delovnih mest, od tega je 85,5 % zaposlenih moških in 14,5 % zaposlenih žensk. Največ zaposlitev je bilo ustvarjenih v drugih dejavnostih (51,5 %) in obrti (20,7 %). V okviru ukrepa 311 je bilo ustvarjenih 45,66 bruto delovnih mest, od tega 61,5 % zaposlenih moških in 38,5 % zaposlenih žensk. Največ zaposlitev je bilo ustvarjenih v drugih dejavnostih (40,1 %) in v kmečkem turizmu (34,7 %). V okviru projektov, financiranih iz pristopa Leader, je bilo ustvarjenih 17 bruto delovnih mest, od tega 41,2 % zaposlenih moških in 58,8 % zaposlenih žensk.

Preglednica 3: Bruto število ustvarjenih delovnih mest iz naslova ukrepov osi 3 in 4 PRP 2007–2013 (do 31. 12. 2011)

Zadevni ukrep	Bruto število ustvarjenih delovnih mest				
	Moški		Ženske		SKUPAJ
	< 25	≥ 25	< 25	≥ 25	
Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti	0,7	27,4	1,4	16,16	45,66
Podpora ustanavljanju in razvoju podjetij	22	93,22	0	19,5	134,72
Leader os 1	0	0	0	1	1
os 2	0	2	0	0	2
os 3	1	4	0	9	14
SKUPAJ	23,7	126,62	1,4	45,66	197,38

Vir: Monitoring tabele za kazalnike rezultatov za leto 2011, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, maj 2012.

Preglednica 4: Bruto število ustvarjenih delovnih mest glede na vrsto delovnega mesta (do 31. 12. 2011)

Vrsta delovnega mesta	Področje	Bruto število ustvarjenih delovnih mest				SKUPAJ
		Moški		Ženske		
		< 25	≥ 25	< 25	≥ 25	
Delovna mesta na kmetiji	Kmečki turizem	1	4,8	1	9,06	15,86
	Obrt	− 1	1	1	1	2
	Prodaja na drobno	0	0	0	0,5	0,5
	Pridobivanje obnovljivih virov energije	0,2	7,1	− 0,2	1,9	9
	Drugo	0,5	14,5	− 0,4	3,7	18,3
Delovna mesta zunaj kmetije	Kmečki turizem	0	12,5	0	15,5	28
	Obrt	9	24,36	0	− 2	31,36
	Prodaja na drobno	0	0	0	0	0
	Pridobivanje obnovljivih virov energije	1	6,25	1	6	14,25
	Drugo	13	56,11	− 1	10	78,11
SKUPAJ		23,7	126,62	1,4	45,66	197,38

Vir: Monitoring tabele za kazalnike rezultatov za leto 2011, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, maj 2012.

3.2.8 [GO.03] Zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja vpliv izvedenih projektov/naložb na dvig zadovoljstva podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in družbenih storitev.

Stanje kazalnika

[GO.03] – Ugotovitev iz študije primerov

Informacije o zadovoljstvu podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in družbenih storitev so bile pridobljene v okviru izvedene študije primerov, v kateri so bili obravnavani projekti/naložbe, izvedeni v okviru ukrepov 322 in 323 na območju občine Ajdovščina in občine Rogaška Slatina. V obeh občinah so bili izvedeni projekti/naložbe, ki zelo pomembno vplivajo na izboljšanje prometne dostopnosti (rekonstrukcije lokalnih cest), dostopnosti do javnega potniškega prometa (avtobusna postajališča) in splošne prometne urejenosti (pločniki, parkirišča). Vse to je prispevalo k izboljšanju prometni varnosti v naseljih. Po oceni predstavnika Občine Rogaška Slatina²⁶ in preostalih vključenih predstavnikov lokalnih prebivalcev²⁷ so te naložbe bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev s prometno dostopnostjo naselij. Ustrezna prometna dostopnost naselij po mnenju sogovornikov v podeželskem okolju ostaja najpomembnejši dejavnik zadovoljstva prebivalcev in posledično ohranjanja poseljenosti teh območij. Z naložbami v večnamenske dvorane pa se je, kot že omenjeno, zelo izboljšala dostopnost do kulturnih, rekreacijskih in preostalih pristočasnih dejavnosti. Po ocenah predstavnice Občine Ajdovščina²⁸ in vključenih predstavnikov naselij²⁹ v katerih so se naložbe izvedle, so te bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev z dostopnostjo storitev na podeželju.

²⁶ Intervju s predstavnikom Občine Rogaška Slatina Alešem Otorepcem, 1. 10. 2012.

²⁷ Intervju s predstavnikom Vinogradniškega društva Rogaška Slatina Ivanom Mijoškom, 1. 10. 2012, in intervju s predstavnico KS Kostivnica Andrejo But; odgovori na vprašanja so bili prejeti po elektronski pošti 1. 10. 2012.

²⁸ Intervju s predstavnico Občine Ajdovščina Alenko Čadež Kobol, 25. 9. 2012.

²⁹ Fokusna skupina s predstavniki naselij Budanje in Črniče (Matej Žen, predsednik KS Budanje, Bruna Kastelic, predsednica KS Črniče, Andreja Franca, vodja podružnične osnovne šole v Budanjah, 27. 9. 2012.

3.2.9 [UP.01] Število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja prispevek izvedenih projektov/naložb k decentralizaciji upravljanja prek števila novih projektov na višji (regionalni, državni, čezmejni) ravni, ki so izšli iz podprtih projektov/naložb.

Stanje kazalnika

Informacije o novih projektih na višji (regionalni, državni, čezmejni) ravni, ki so izšli iz podprtih projektov/naložb, so pridobljene s pomočjo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS.

Iz prejetih odgovorov občin, prejemnic sredstev iz naslova ukrepov 322 in 323, te niso seznanjenes tem, da bi se takšni predlogi projektov oblikovali in posledično tudi izvedli.³⁰ V svojih odgovorih pa upravljavci LAS omenjajo nekatere projekte, izvedene v okviru pristopa Leader, ki so po njihovem mnenju pomembni z vidika vzpostavljanja sodelovanja na regionalni ravni (npr. promocija turističnih kmetij Krasa in Brkinov, projekt izgradnje naselja pasivnih hiš za poskusno bivanje na Veliki Preski, projekt Učni center za predelavo sadja na Brjah na Vipavskem, projekt Trajna lokalna preskrba) in čezmejnega sodelovanja (npr. Povežimo tržnice ob meji z italijanskimi LAS, predlogi projektov sodelovanja med drugimi LAS iz EU z namenom prenosa dobrih praks, izkušenj pri krepitevi partnerstva, razvoju podjetništva).³¹

3.2.10 [UP.02] Sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi ravni upravljanja (med lokalnimi in višjimi ravni)

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja, v kolikšni meri izvedeni projekti/naložbe vplivajo na načine in kakovost sodelovanja med različnimi institucionalnimi ravni (med lokalnimi in višjimi) pri opredeljevanju razvojnih politik.

Stanje kazalnika

Informacije o načinih in kakovosti sodelovanja med lokalnimi partnerstvi/lokalnimi skupnostmi in organizacijami na višjih ravneh upravljanja so pridobljene s pomočjo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS.

Pri izvajanju projektov/naložb iz naslova ukrepov 322 in 323 so se oblikovale številne povezave z organizacijami na višjih ravneh upravljanja. Iz prejetih odgovorov izhaja, da se v več kot polovici primerov (23, kar predstavlja 52,3 %) projekti/naložbe izvajajo v sodelovanju z organizacijami na višjih ravneh upravljanja. Kot uspešno anketiranci ocenjujejo sodelovanje z državnimi strokovnimi institucijami, kot sta Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije in Zavod RS za varstvo narave, s katerimi v času izvajanja projektov sodelujejo pri pridobivanju potrebnih soglasij in strokovnih nasvetov.. Po mnenju anketirancev zakonodajni postopki podaljšujejo trajanje projektov. Pripravo in izvajanje projektov občine pogosto izvajajo v sodelovanju z lokalnimi ali regionalnimi razvojnimi agencijami, katerih glavni namen ustanovitve je bilo prav nudenje strokovne pomoči pri izvajanju projektov za lokalne skupnosti. V nekaj primerih je bilo izpostavljeno tudi dobro sodelovanje s kmetijsko gozdarskimi zavodi, ki nudijo strokovno pomoč in sodelujejo pri pripravi dokumentacije za izvedbo projektov.

³⁰ Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

³¹ Rezultati izvedene ankete za upravljavce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

Sodelovanje z omenjenimi institucijami je stalno in zaradi izvedbe obravnavanih projektov/naložb ni bilo na novo vzpostavljeno.³² Ugotovitve iz odgovorov na ankete kažejo, da končni prejemniki sodelovanje zaenkrat razumejo bolj kot sodelovanje za lažje izvajanje projektov, in ne kot skupno oblikovanje/razvoj projektnih idej.

Izvajanje pristopa Leader se uresničuje prek lokalnega partnerstva (LAS), v katerega se aktivno vključujejo organizacije z višjih ravni upravljanja, kot so Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije in Zavod RS za varstvo narave, lokalne ali regionalne razvojne agencije in kmetijsko gozdarski zavodi. Lokalne in regionalne razvojne agencije so v več primerih upravljavci LAS, prav tako kmetijsko gozdarski zavodi. Po mnenju anketirancev je sodelovanje z Društvom za razvoj slovenskega podeželja uspešno, saj v sodelovanju z njimi rešijo večino problemov, povezanih z izvajanjem pristopa Leader. Kot uspešno anketiranci ocenjujejo sodelovanje z državnimi strokovnimi institucijami, kot so Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Zavod RS za varstvo narave, Zavod za gozdove Slovenije in Triglavski narodni park, s katerimi med izvajanjem projektov sodelujejo pri pridobivanju potrebnih soglasij in strokovnih nasvetov. Projektno sodelovanje je bilo vzpostavljeno tudi z nekaterimi drugimi strokovnimi institucijami, ki delujejo na regionalni ravni (npr. Pokrajinski muzej Celje, Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož, Lokalne energetske agencije (LEA) ...).³³

3.2.11 [UP.03] Razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja

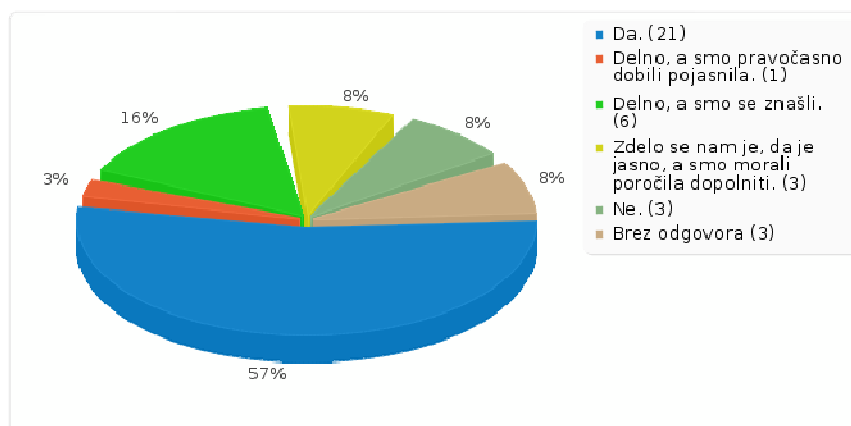
Opis kazalnika

Kazalnik spremlja prispevek izvedenih projektov/naložb k izboljšanju preglednosti postopkov odločanja in izvajanja. Opredeljen je prek preglednosti in razumljivosti postopkov spremljanja in poročanja o izvajanju projektov/naložb ter prek pojavljanja zamud v postopkih odločanja in izvajanja.

Stanje kazalnika

Informacije o preglednosti in razumljivosti postopkov ter morebitnih zamudah v postopkih so pridobljene s pomočjo ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, za končne prejemnike ukrepa 323 ter upravljavce LAS.

Večina anketirancev (21 ali 57 %) meni, da je sistem poročanja o izvajanju projektov/naložb iz naslova ukrepov 322 in 323 jassen in razumljiv, za 6 anketirancev (16 %) je sistem delno razumljiv, vendar so samostojno našli ustrezne rešitve, 3 anketiranci (8 %) pa menijo, da sistem poročanja ni dovolj jassen in razumljiv.³⁴

³² Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323 in rezultati izvedene ankete za končne prejemnike ukrepa 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

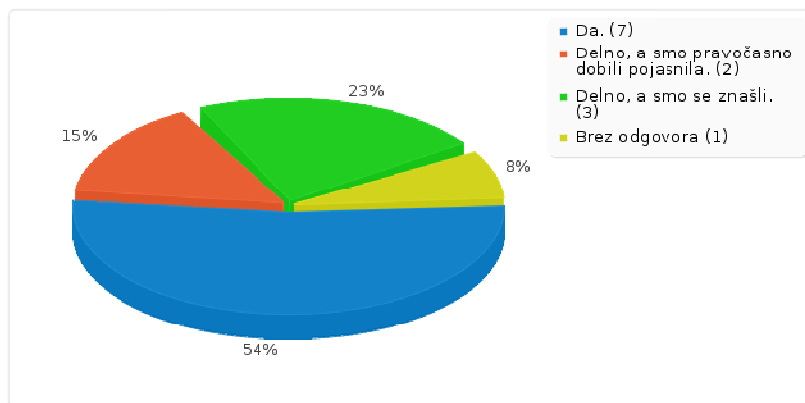
³³ Rezultati izvedene ankete za upravljavce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

³⁴ Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

Slika 10: Ali je način poročanja o izvajanju projektov iz naslova ukrepov 322 in 323 jassen in razumljiv?

(Vir: Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

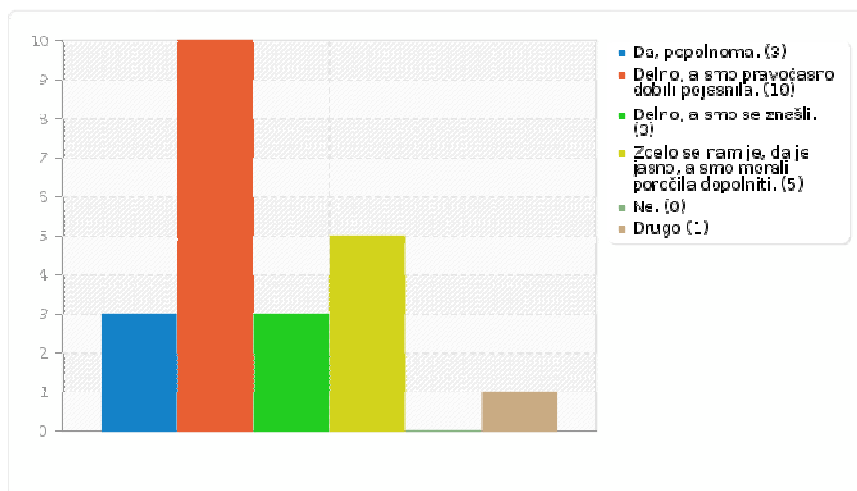
Podobno je razmerje pri odgovorih prejemnikov iz naslova ukrepa 323, od katerih jih več kot polovica (7 ali 54 %) meni, da je sistem poročanja o izvajanju projektov/naložb iz naslova ukrepa 323 jassen in razumljiv, preostali pa menijo, da je sistem poročanja delno razumljiv, a so pravočasno dobili pojasnila (2 ali 15 %) ali pa so samostojno našli ustrezne rešitve (3 ali 23 %).³⁵

Slika 11: Ali je način poročanja o izvajanju projektov iz naslova ukrepa 323 jassen in razumljiv?

(Vir: Rezultati izvedene ankete za končne prejemnike ukrepa 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

V primeru poročanja o izvajanju pristopa Leader pa je po mnenju večjega dela upravljavcev LAS sistem poročanja delno razumljiv, a so pravočasno dobili pojasnila (10 ali 47,6 %) ali pa so morali poročila dopolniti (5 ali 23,8 %). Izraženo je bilo mnenje, da je poročanje težavno, saj bi potrebovali številne podatke, ki jih je, predvsem zaradi velikega števila različnih projektov, izvedenih v okviru pristopa Leader, težko pridobiti.³⁶

Slika 12: Ali je način poročanja o izvajanju pristopa Leader jassen in razumljiv?

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravljalce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

Prejeti odgovori na temo pojavljanja zamud v postopkih izvajanja in financiranja projektov iz naslova ukrepov 322 in 323 kažejo, da v polovici primerov do zamud ne prihaja. Če pa do zamud prihaja, je v polovici primerov vzrok

³⁵ Rezultati izvedene ankete za končne prejemnike ukrepa 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

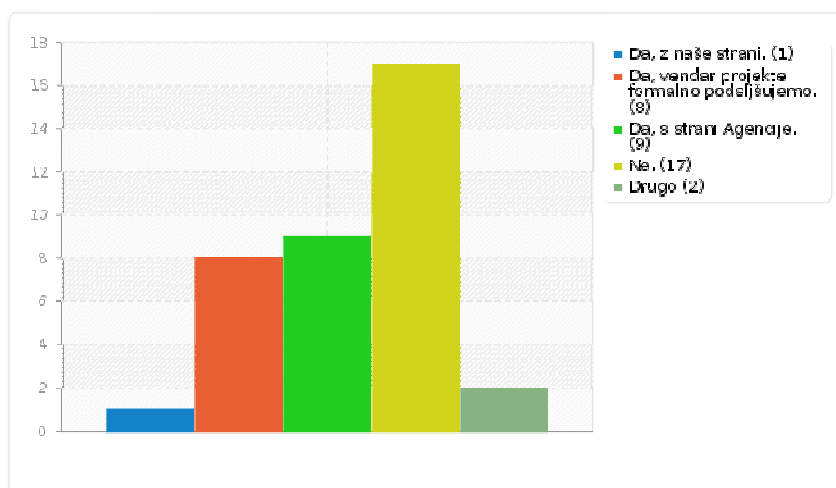
³⁶ Rezultati izvedene ankete za upravljalce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

zamujanja na strani izvajalcev projekta/naložbe, v drugi polovici pa je po mnenju anketirancev vzrok na strani ARSKTRP. Vzroki za zamujanje in podaljševanje projektov na strani prejemnikov so različni:

- podaljšani roki zaradi zapletov v postopkih javnih naročil,
- spremembe projektov zaradi uvrščanja državnih projektov na območja, predvidena za izvedbo podprtega projekta,
- izvedba arheoloških raziskav,
- zaradi sprememb zakonodaje in sprememb v projektu je bilo treba pridobiti gradbeno dovoljenje,
- zamude pri gradnji (zimske razmere, zamude izvajalcev).

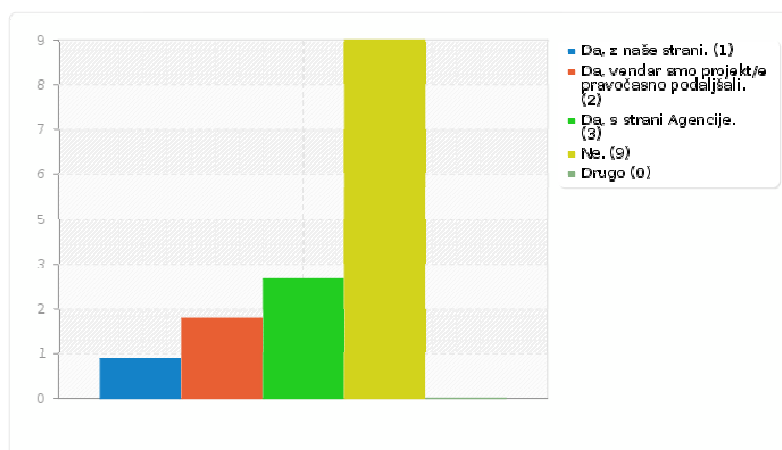
Po mnenju anketirancev pa do zamud na strani ARSKTRP prihaja predvsem v fazi od oddaje vloge do pridobitve odločbe o odobritvi oziroma zavrnitvi projekta. Vzroki za zamude v času izvajanja projektov pa po mnenju anketirancev lahko izhajajo iz:

- zahtevnega sistema nadzora nad izvedbo projektov,
- togih pravil pri odločanju o spremembah projektov in posledično dolgih odzivnih rokih.³⁷

Slika 13: Ali v postopkih izvajanja in financiranja projektov iz naslova ukrepov 322 in 323 prihaja do zamud?

(Vir: Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

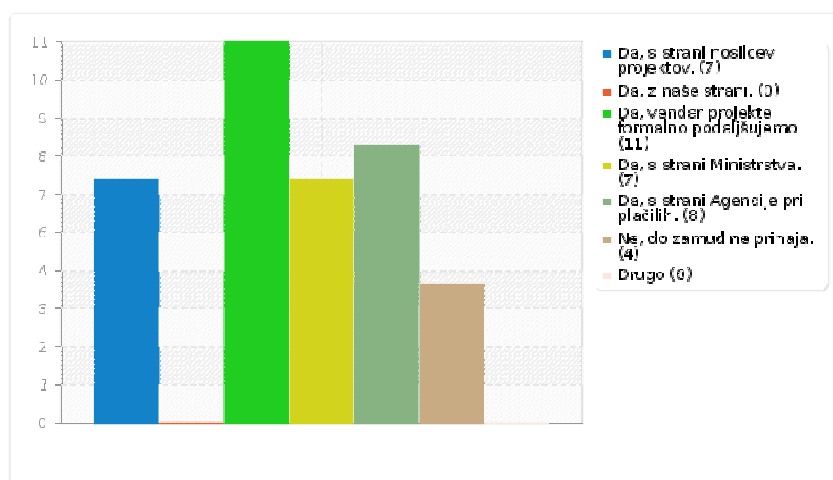
Slika 14: Ali v postopkih izvajanja in financiranja projektov iz naslova ukrepa 323 prihaja do zamud?

(Vir: Rezultati izvedene ankete za končne prejemnike ukrepa 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

³⁷ Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

Prejeti odgovori na temo pojavljanja zamud v postopkih izvajanja in financiranja projektov iz pristopa Leader kažejo, da do zamud prihaja pogosto. Največ anketirancev je izbralo odgovor, da projekti zamujajo, vendar se pravočasno formalno podaljšujejo (52,4 %), 38,1 % jih meni, da zamude nastajajo na strani ARSKTRP pri izplačilih, tretjina jih meni, da je vzrok za zamude na strani nosilcev projektov, prav tako tretjina pa, da zamude nastajajo na strani Ministrstva za kmetijstvo in okolje. Zgolj 19 % anketirancev meni, da do zamud ne prihaja.

Zamude na strani nosilcev projektov izhajajo iz spremenjenih okoliščin pri izvajanju projektov, neustreznega planiranja s strani nosilcev, zaradi slabše pripravljenosti projektov prihaja do popravkov projektov in posledično do podaljševanja izvajanja projektov in zasedenosti MKO z nadzorom oziroma pisanjem odločb o podaljševanju projektov; vzrok je tudi trenutna finančna kriza, saj prihajajo nosilci projektov v položaj, ko so nelikvidni. Po mnenju anketirancev prihaja do zamud na strani MKO predvsem v fazi potrjevanja LIN oziroma NIP, kar posledično povzroči zamude pri sklepanju pogodb z nosilci projektov, in v fazi postopkov od oddaje zahtevkov pa do izplačila.³⁸

Slika 15: Ali v postopkih izvajanja in financiranja projektov v okviru pristopa Leader prihaja do zamud?

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravljalce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

3.2.12 [UP.04] Obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja spremembe v kakovosti upravljanja, in sicer, kako izvedeni projekti/naložbe prispevajo k reševanju nesoglasij med lokalnimi razvojnimi deležniki. Opredeljen je prek pojavljanja in reševanja nesoglasij med sodelujočimi pri izvajanju projektov.

Stanje kazalnika

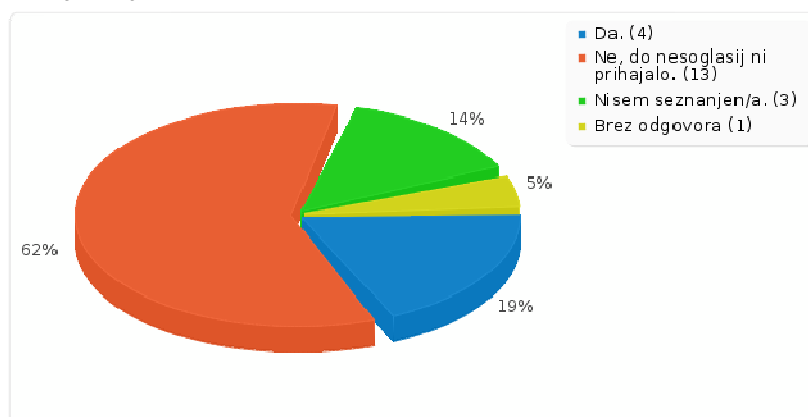
Informacije o rešenih nesoglasjih med sodelujočimi pri izvajanju projektov so pridobljene s pomočjo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljalce LAS.

Anketiranci so bili vprašani, s kom so nastajala nesoglasja (z ARSKTRP, z MKO, med projektnimi partnerji, med LAS in končnimi prejemniki sredstev), kakšna so bila ta nesoglasja in kako so se rešila.

³⁸ Rezultati izvedene ankete za upravljalce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

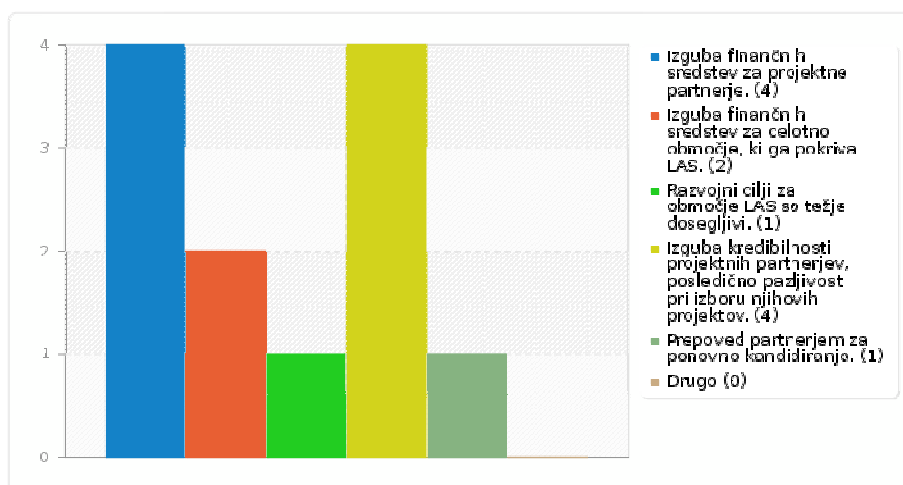
Prejeti odgovori na anketo za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 kažejo, da ima 8 (21,6 %) anketirancev izkušnje z nesoglasji z ARSKTRP, med katerimi so navedli: nepripravljenost na potrjevanje in sofinanciranje sprememb projektov, ki nastajajo kot nepredvidena dela, nerazumevanje agencije za težave investitorjev, nerazumevanje in nepripravljenost za dopolnjevanje in obrazložitev vlog, dolgotrajno usklajevanje za odobritev spremembe projekta in zelo strog/natančen nadzor nad izvedenimi projekti/naložbami. Vsa nesoglasja so se uspešno rešila ob določenih spremembah projekta (npr. zmanjšal se je delež sofinanciranja, dodatna dela niso bila sofinancirana, spremenil se je obseg izvedbenih del, del sredstev se je vrnil).³⁹

Prejeti odgovori upravljavcev LAS na temo pojavljanja nesoglasij med partnerji projektov, podprtih z naslova pristopa Leader, kažejo, da v večini primerov do nesoglasij ni prihajalo. V nekaj primerih pa imajo anketiranci izkušnjo z nesoglasji med projektnimi partnerji glede organizacijske/tehnične izvedbe projektov, njihove vsebine in tudi njihovega financiranja. V večini primerov so se nesoglasja uspešno rešila – v primeru enega projekta brez njegove spremembe, 5 projektov pa se je spremenilo. V primeru enega projekta pa ta nesoglasja niso bila uspešno rešena, zato je bil prekinjen. Po njihovem mnenju je najpomembnejša posledica neuspešnega sodelovanja med projektnimi partnerji izguba finančnih sredstev in s tem kredibilnosti projektnih partnerjev, posledično pa previdnost pri izboru svojih projektov.⁴⁰

Slika 16: Ste seznanjeni, ali je med izvajanjem projektov Leader, v katerih je sodelovalo več partnerjev, prihajalo med njimi do nesoglasij?

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravljalce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

³⁹ Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

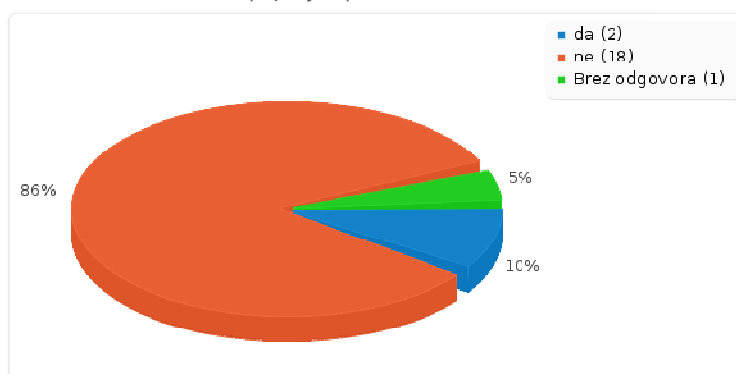
⁴⁰ Rezultati izvedene ankete za upravljalce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

Slika 17: Posledice neuspešnega sodelovanja med projektnimi partnerji

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravitelje LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

Med upravitelji LAS in končnimi prejemniki sredstev večinoma ni prihajalo do nesoglasij, saj so se nejasnosti sprti dogovorno reševale. Ko pa je do njih prišlo, so bili vzroki zanje naslednji:

- nesoglasje glede pristojnosti LAS pri preverjanju upravičenosti dodeljenih sredstev (2 projekta),
- slabo načrtovanje nosilcev in posledično odstopi od izvedbe (4 projekti),
- menjava politične strukture v občini (1 projekt).

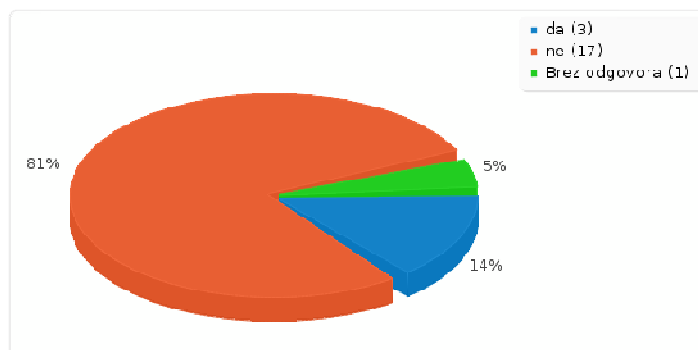

Slika 18: Ali je med izvajanjem projektov prihajalo do kakšnih nesoglasij med upravitelji LAS in končnimi prejemniki?

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravitelje LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

Prav tako je bilo malo nesoglasij med upravitelji LAS in pristojnim MKO. Nesoglasja, omenjena s strani treh (3) anketirancev obsegajo:

- težave z izvajanjem projektov sodelovanja, v katerih je treba spremeniti pravila izvajanja,
- različna tekoča nesoglasja pri pripravi NIP ali projektov,
- različno razumevanje navodil MKO oziroma njihova nejasnost,
- zavračanje poročil oziroma pozivi k dopolnitvi posameznih projektov,
- nejasno tolmačenje profitnih/neprofitnih projektov v obdobju izvajanja programa v letih 2008–2009 in posledično spremenjena stopnja financiranja projektov ter izguba sredstev za LAS, ko so ti prejeli odločbe, v katerih je bil delež sredstev za posamezne projekte nižji od predvidenega,
- neprimeren odnos izvajalca nadzora na terenu do nosilca projekta in predstavnika LAS.⁴¹

Slika 19: Ali je med izvajanjem projektov med vami kot upravitelji LAS in ministrstvom prihajalo do kakšnih nesoglasij?

⁴¹ Rezultati izvedene ankete za upravitelje LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravljavce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

3.2.13 [UP.05] Vključenost javnega in zasebnega sektorja, javnosti, združenj, interesnih skupin v lokalna partnerstva

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja, v kolikšni meri so lokalna partnerstva uspešna pri vključitvi različnih deležnikov v postopke odločanja. Opredeljen je prek podatkov o številu ustanoviteljev lokalnih partnerstev (LAS) iz javnega, zasebnega in ekonomskega sektor ter prek podatkov o strukturi članstva, pridobljenih s pomočjo ankete za upravljavce LAS.

Stanje kazalnika

Podatki LAS o ustanoviteljih lokalnih partnerstev kažejo na prevlado zasebnega sektorja s 44,6 % članov, sledijo ekonomski sektor z 28,2 % članov in javni sektor s 27,2 % članov v 33 LAS.⁴²

Po podatkih o članstvu 16 LAS, podanih v anketi za upravljavce LAS, pa v sestavi članstva prevladuje zasebni sektor (posamezniki) s 30 %, sledijo združenja in društva s 26,3 %, javni sektor z 22,5 % in gospodarski akterji z 19,8 % članov.⁴³

3.2.14 [UP.06] Zadovoljstvo članov s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih

Opis kazalnika

Kazalnik spremlja napredek upravljavskih sposobnosti lokalnih partnerstev in je opredeljen prek podatkov o zadovoljstvu članov izbranih LAS s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih.

Stanje kazalnika

Anketa je bila izvedena med člani 4 izbranih LAS, to so LAS Posavje, LAS Prlekija, LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa ter LAS Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom. Prejetih je bilo 32 odgovorov, in sicer 3 članov LAS Posavje, 6 članov LAS Prlekija, 7 članov LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa ter 13 članov LAS Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom, 3 anketiranci pa odgovora niso podali.

Med anketiranci prevladujeta odgovora, da so se v LAS včlanili zaradi boljših možnosti za razvoj (68,8 %) in ker želijo aktivno prispevati k razvoju območja (43,7 %). Posledično se večina (75 %) članov aktivno vključuje v delovanje LAS, tako da:

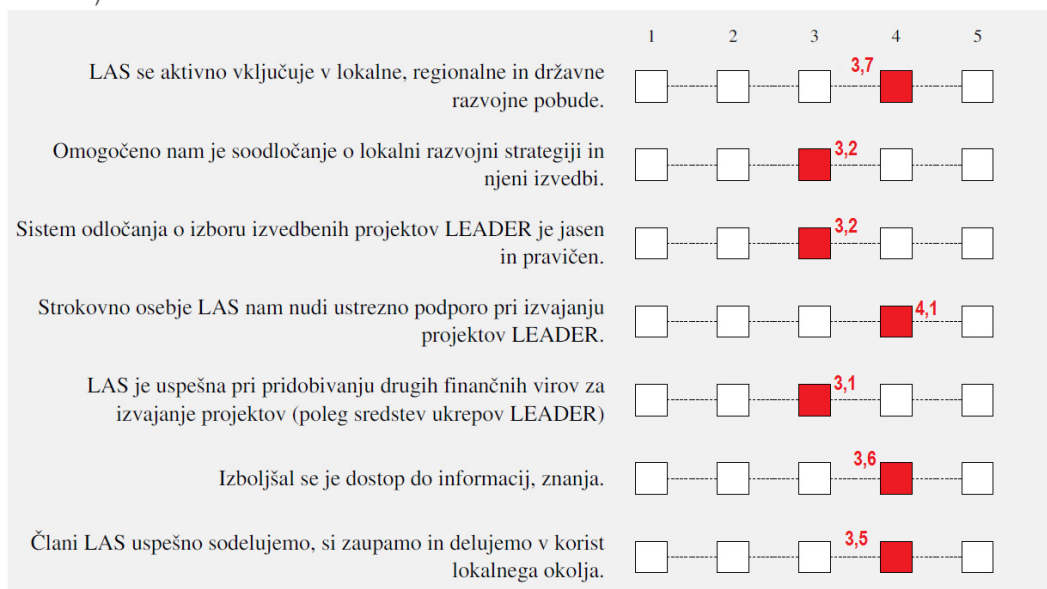
- dajejo predloge, spremljajo delovanje LAS,
- so nosilci projektov ali sodelujejo pri izvajanju projektov,
- so člani organov LAS,
- se udeležujejo srečanj in prireditev, ki jih organizira LAS,
- delujejo na področju povezovanja partnerjev.

Anketiranci menijo, da so LAS najbolj uspešni zato, ker zaposlujejo strokovno osebje, ki pri izvajanju projektov/naložb nudi članom ustrezno podporo. 72,4 % anketirancev ta vidik delovanja ocenjuje kot uspešen (4)

⁴² Podatki o sestavi ustanoviteljev LAS, MKO, maj 2012.

⁴³ Rezultati izvedene ankete za upravljavce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

ali zelo uspešen (5). Z vidika aktivnega vključevanja LAS v lokalne, regionalne in državne razvojne pobude kot uspešno (4) ali zelo uspešno (5) ocenjuje delovanje LAS 55,2 % anketirancev; vidik izboljšanja dostopa do informacij in znanja 48,3 % anketirancev, vidik medsebojnega uspešnega sodelovanja, zaupanja in delovanja v korist lokalnega okolja pa 51,7 % anketirancev. Po mnenju anketirancev je delovanje LAS manj uspešno z vidika omogočanja soodločanja članov LAS o lokalni razvojni strategiji in njeni izvedbi (kot neuspešno do delno uspešno (1–3) 55,2 % anketirancev), pri pridobivanju drugih finančnih virov za izvajanje projektov – poleg sredstev ukrepov Leader – (kot neuspešno do delno uspešno (1–3) 55,2 % anketirancev) ter doseganju jasnega in pravičnega sistema odločanja o izboru izvedbenih projektov Leader (kot neuspešno do delno uspešno (1–3) 51,7 % anketirancev).⁴⁴

Slika 20: Mnenje članov o uspešnosti delovanja njihovih Lokalnih akcijskih skupin

(Ocena 1 pomeni neuspešno, ocena 3 pomeni delno uspešno, ocena 5 pomeni zelo uspešno; na sliki je prikazana aritmetična sredina vseh prejetih odgovorov)

(Vir: Rezultati izvedene ankete za člane LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

⁴⁴ Rezultati izvedene ankete za člane LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.

4 Sistem kazalnikov za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na *kakovost življenja na podeželju*

Na podlagi izkušenj, pridobljenih z zbiranjem in analizo podatkov za izbrane kazalnike, prikazane v tem poročilu, je pripravljen predlog sistema kazalnikov za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na *kakovost življenja na podeželju* za aktualno in prihodnja programska obdobja.

Preglednica 5: Sistem kazalnikov za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na *kakovost življenja na podeželju*

Kazalnik	Vir podatkov za kazalnik	Način spremljanja (metodologija in frekvenca zbiranja podatkov)	Odgovornost za spremljanje/skrbnik podatkov	Pričakovana smer gibanja vrednosti kazalnika
[DK.01] Število zaposlitev, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena in povezovanja lokalnih deležnikov	- Letna poročila upravičencev iz ukrepov 322 in 323 za projekte/naložbe skupnega pomena - Letna poročila LAS: spremljanje novih zaposlitev iz projektov/naložb skupnega pomena v okviru izvajanja pristopa Leader	Za podprte operacije, ki imajo značilnosti projektov/naložb skupnega pomena (treba je uskladiti definicijo), se v letnih poročilih upravičencev ta podatek navede. Predlagano je letno zbiranje podatkov.	- Upravičenci iz ukrepov 322 in 323/ARSKTRP - Upravljavci LAS/MKO	↑
[DK.02] Uporaba revitaliziranih območij in objektov: - število revitaliziranih območij in objektov ter njihova uporaba - število obnovljenih enot kulturne dediščine in njihova uporaba	- Letna poročila upravičencev iz ukrepov 322 in 323 - Letna poročila LAS prek poročil končnih prejemnikov podprtih projektov iz naslova pristopa Leader	Za podprte operacije, v okviru katerih se je izvedla revitalizacija območij/objektov, se v letnih poročilih upravičencev zahteva navedba teh podatkov (število, velikostni okvir ureditev in predvsem uporaba revitaliziranih območij/objektov). Predlagano je letno zbiranje podatkov.	- Upravičenci iz ukrepov 322 in 323/ARSKTRP - Upravljavci LAS/MKO	↑

Kazalnik	Vir podatkov za kazalnik	Način spremljanja (metodologija in frekvenca zbiranja podatkov)	Odgovornost za spremljanje/skrbnik podatkov	Pričakovana smer gibanja vrednosti kazalnika
[DK.03] Nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju: • število novih družbenih storitev in prireditev, podprtih s projekti • število uporabnikov novih družbenih storitev in prireditev, podprtih s projekti	• Letna poročila upravičencev iz ukrepov 322 in 323 • Letna poročila LAS prek poročil končnih prejemnikov podprtih projektov iz naslova pristopa Leader	Za podprte operacije se v letnih poročilih upravičencev zahteva navedba teh podatkov (število novih družbenih storitev in prireditev ter število uporabnikov/udeležencev, ki so posledica izključno podprtih projektov/naložb). Predlagano je letno zbiranje podatkov.	• Upravičenci iz ukrepov 322 in 323/ARSKTRP • Upravljavci LAS/MKO	↑
[OK.01] Povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ ekosistemskimi storitvami	• Letna poročila upravičencev iz ukrepov 322 in 323 • Letna poročila LAS prek poročil končnih prejemnikov podprtih projektov iz naslova pristopa Leader • Anketa med prebivalci izbranih naselij	Za podprte operacije se v letnih poročilih upravičencev zahteva navedba teh podatkov (prispevek k izboljšanju stanja okolja in okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev, ki so posledica izključno podprtih projektov/naložb). Vključijo se ustrezna vprašanja z odgovori zaprtega tipa, s čimer se pridobijo kvalitativni podatki. Predlagano je letno zbiranje podatkov. Anketa med prebivalci se izvede v naseljih, v katerih so bili izvedeni projekti/naložbe, ki so bistveno prispevali k izboljšanju stanja okolja in okoljskih dobrin/ ekosistemskih storitev, na podlagi analize letnih poročil. Predlagana je izvedba ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013.	• Upravičenci iz ukrepov 322 in 323/ARSKTRP • Upravljavci LAS/MKO • Izvedba ankete MKO	↑

Kazalnik	Vir podatkov za kazalnik	Način spremljanja (metodologija in frekvenca zbiranja podatkov)	Odgovornost za spremljanje/skrbnik podatkov	Pričakovana smer gibanja vrednosti kazalnika
[OK.02] Povečana okoljska odgovornost in osveščenost	- Letna poročila upravičencev iz ukrepov 322 in 323 - Letna poročila LAS prek poročil končnih prejemnikov podprtih projektov iz naslova pristopa Leader - Anketa med prebivalci izbranih naselij	Za podprte operacije se v letnih poročilih upravičencev zahteva navedba teh podatkov (prispevek k povečanju okoljske odgovornosti in osveščenosti prebivalcev, ki je posledica izključno podprtih projektov/naložb). Vključijo se ustrezna vprašanja z odgovori zaprtega tipa, s čimer se pridobijo kvalitativni podatki. Predlagano je letno zbiranje podatkov. Anketa med prebivalci se izvede v naseljih, v katerih so bili izvedeni projekti/naložbe, ki so bistveno prispevali k povečanju okoljske odgovornosti in osveščenosti prebivalcev, na podlagi analize letnih poročil. Predlagana je izvedba ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013.	- Upravičenci iz ukrepov 322 in 323/ARSKTRP - Upravljalci LAS/MKO - Izvedba ankete MKO	↑
[OK.03] Povečana vključenost okoljskih interesnih skupin v procese odločanja v okviru LAS	Anketa za upravljalce LAS	Izvede se anketa za upravljalce LAS, prek katere se pridobijo podatki o vključevanju okoljskih interesnih skupin v procese odločanja v okviru lokalnega partnerstva. Predlagana je izvedba ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013.	Izvedba ankete MKO	↑

Kazalnik	Vir podatkov za kazalnik	Način spremljanja (metodologija in frekvenca zbiranja podatkov)	Odgovornost za spremljanje/skrbnik podatkov	Pričakovana smer gibanja vrednosti kazalnika
[GO.01] Uspešni podprti podjetniški začetniki	- AJPES - Letna poročila upravičencev iz ukrepa 311	Podatki o poslovnih izidih za preteklo poslovno leto se za gospodarske družbe in samostojne podjetnike pridobi s strani pristojne agencije. Za podprte operacije iz naslova ukrepa 311, v katerem so upravičenci fizične osebe z registrirano dejavnostjo na kmetiji (podatki niso javno dostopni), se v letnih poročilih navede ta podatek (čisti dobiček/čista izguba). Predlagano je letno zbiranje podatkov.	- AJPES - Upravičenci iz ukrepa 311/ARSKTRP	↑
[GO.02] Število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb	Monitoring tabele za kazalnike rezultatov za spremljanje izvajanja PRP 2007–2013 – bruto število delovnih mest	Predlagano je letno zbiranje podatkov, tako kot do sedaj.	Upravičenci iz ukrepov 311, 312 in pristopa Leader/ARSKTRP	↑
[GO.03] Zadovoljstvo z dostopnostjo infrastrukture in storitev	- Letna poročila upravičencev iz ukrepov 322 in 323 - Letna poročila LAS prek poročil končnih prejemnikov podprtih projektov iz naslova pristopa Leader - Anketa med prebivalci izbranih naselij	Za podprte operacije se v letnih poročilih upravičencev zahteva navedba teh podatkov (prispevek k izboljšanju dostopnosti infrastrukture in storitev, ki je posledica izključno podprtih projektov/naložb). Vključijo se ustrezna vprašanja z odgovori zaprtega tipa, s čimer se pridobijo kvalitativni podatki. Predlagano je letno zbiranje podatkov. Anketa med prebivalci se izvede v naseljih, v katerih so bili izvedeni projekti/naložbe, ki so bistveno prispevali k izboljšanju dostopnosti infrastrukture in storitev, na podlagi analize letnih poročil. Predlagana je izvedba ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013.	- Upravičenci iz ukrepov 322 in 323/ARSKTRP - Upravljavci LAS/MKO - Izvedba ankete MKO	↑

Kazalnik	Vir podatkov za kazalnik	Način spremljanja (metodologija in frekvenca zbiranja podatkov)	Odgovornost za spremljanje/skrbnik podatkov	Pričakovana smer gibanja vrednosti kazalnika
[UP.01] Število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov	Anketa za končne prejemnike iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS	Izvede se anketa za končne prejemnike iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS, prek katere se pridobijo podatki o projektih na višji (regionalni, državni, čezmejni) ravni, ki so izšli iz podprtih projektov/naložb. Predlagana je izvedba ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013.	Izvedba ankete MKO	↑
[UP.02] Sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi ravni upravljanja (med lokalnim in višjimi ravni)	Anketa za končne prejemnike iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS	Izvede se anketa za končne prejemnike iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS, prek katere se pridobijo podatki o načinih in kakovosti sodelovanja med lokalnimi partnerstvi/lokalnimi skupnostmi in organizacijami na višjih ravneh upravljanja. Predlagana je izvedba ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013.	Izvedba ankete MKO	↑
[UP.03] Razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja: - preglednost in razumljivost postopkov spremljanja in poročanja - zamude v postopkih	Anketa za končne prejemnike iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS	Izvede se anketa za končne prejemnike iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS, prek katere se pridobijo podatki o preglednosti in razumljivosti postopkov ter morebitnih zamudah v postopkih ter vzrokih zanje. Predlagana je izvedba ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013.	Izvedba ankete MKO	↑ (preglednost in razumljivost) (zamude)
[UP.04] Obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki: število rešenih nesoglasij med sodelujočimi pri izvajanju projektov	- Letna poročila upravičencev iz ukrepov 322 in 323 - Letna poročila LAS prek poročil končnih prejemnikov podprtih projektov iz naslova pristopa Leader	Za podprte operacije se v letnih poročilih upravičencev zahteva navedba teh podatkov (število rešenih nesoglasij med sodelujočimi pri izvajanju projektov). Predlagano je letno zbiranje podatkov.	- Upravičenci iz ukrepov 322 in 323/ARSKTRP - Upravljavci LAS/MKO	↑

Kazalnik	Vir podatkov za kazalnik	Način spremljanja (metodologija in frekvenca zbiranja podatkov)	Odgovornost za spremljanje/skrbnik podatkov	Pričakovana smer gibanja vrednosti kazalnika
[UP.05] Vključenost javnega in zasebnega sektorja, javnosti, združenj, interesnih skupin v lokalna partnerstva	Letna poročila LAS	V letnih poročilih LAS poročajo o sestavi članov LAS (posamezniki, javni sektor, gospodarski akterji, združenja/društva/NVO). Predlagano je letno zbiranje podatkov.	Upravitelji LAS/MKO	↑
[UP.06] Zadovoljstvo članov s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih	Anketa za člane LAS	Upravitelji LAS izvedejo anketo za člane LAS, prek katere se pridobijo podatki o napredku upravljaljskih sposobnosti lokalnih partnerstev. Predlagana je izvedba ankete v naslednjem letu in potem ponovno v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013.	Izvedba ankete s strani upraviteljev LAS v sodelovanju z MKO	↑

Legenda: ↑ povečanje vrednosti; ↓ zmanjšanje vrednosti; ↔ vrednost bo ostala enaka

5 Zaključki in priporočila

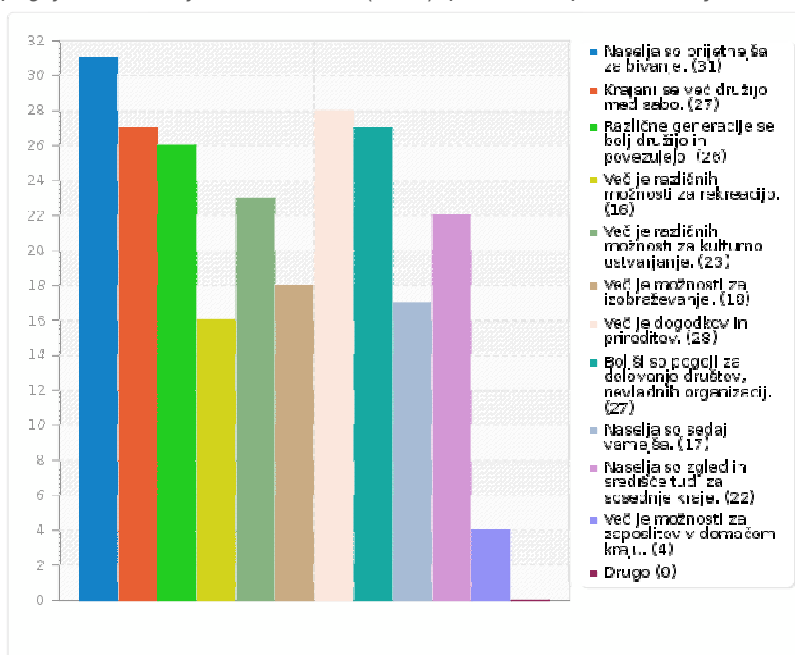
Na podlagi opravljenih analiz podatkov za izbrane kazalnike za spremljanje vpliva izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* lahko zaključimo naslednje:

- Ključna omejitev za spremljanje vplivov izvajanja ukrepov osi 3 in 4 na *kakovost življenja na podeželju* izhaja iz lokalne usmerjenosti izvedenih operacij in njihove prostorske razpršenosti. Posledično je spremljanje vplivov možno le prek izvedbe anket za prejemnike sredstev za projekte/naložbe, na drugi strani pa tudi prek anket za prebivalce naselij, v katerih so se izvedli podprti projekti/naložbe. Statistični podatki oziroma kazalniki, ki se spremljajo v povezani s kakovostjo življenja na državni/regionalni in lokalni ravni, niso primerni, saj nam ne omogočajo opredelitve neto učinkov izvajanja PRP 2007–2013. Uporabljeni metodološki pristopi za pridobitev podatkov so se izkazali za ustrezne.
- Ob upoštevanju priporočil, ki izhajajo iz predhodnih faz vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013, je bilo med predlaganimi kazalniki v smernicah Evaluation Expert Network izbranih petnajst (15) kazalnikov za spremljanje sprememb na področju *kakovosti življenja na podeželju*, in sicer:
 - trije (3) kazalniki za družbeno-kulturno razsežnost (v oznakah kazalnikov označeni s kratico DK),
 - trije (3) kazalniki za okoljsko razsežnost (v oznakah kazalnikov označeni s kratico OK),
 - trije (3) kazalniki za gospodarsko razsežnost (v oznakah kazalnikov označeni s kratico GO) in
 - šest (6) kazalnikov za področje upravljanja (v oznakah kazalnikov označeni s kratico UP).
- Glede na ključne ugotovitve opravljenih analiz ocenjujemo, da ima dosedanje izvajanje PRP 2007–2013 bistven pozitiven vpliv na naslednje kazalnike za spremljanje vplivov na *kakovost življenja na podeželju*:
 - [DK.02] – uporaba revitaliziranih območij in objektov,
 - [DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju,
 - [OK.03] – povečana vključenost okoljskih interesnih skupin v procese odločanja v okviru LAS,
 - [GO.01] – uspešni podprti podjetniški začetniki,
 - [GO.02] – število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb,
 - [GO.03] – zadovoljstvo z dostopnostjo infrastrukture in storitev,
 - [UP.02] – sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi ravni upravljanja (med lokalnim in višjimi),
 - [UP.05] – vključenost javnega in zasebnega sektorja, javnosti, združenj, interesnih skupin v lokalna partnerstva,
 - [UP.06] – zadovoljstvo članov s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih.
- Pri stanju kazalnika [DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju je bilo ugotovljeno, da so projekti/naložbe iz naslova ukrepov osi 3 in 4 PRP 2007–2013 bistveno izboljšali pogoje za izvajanje obstoječih družbenih dejavnosti (kultura, vzgoja in izobraževanje, šport in rekreacija), nekaj projektov/naložb pa je omogočilo izvajanje povsem novih športnih dejavnosti (naložbe v športna igrišča) in oskrbnih storitev (kmečka tržnica, lekarna, knjižnica). Na podlagi podanih ocen anketirancev so izvedeni projekti/naložbe bistveno prispevali k pestrejšemu družabnemu dogajanju, novim storitvam in prireditvam. Ocenjujemo, da je z izvajanjem PRP 2007–2013 že dosežen pomemben vpliv na ta vidik kakovosti življenja prebivalcev na podeželju.

- Pomemben vpliv izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* se kaže tudi prek stanja kazalnika [GO.02] – število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb. V okviru programa spremljanja izvajanja PRP 2007–2013 se spremlja podatek o bruto številu ustvarjenih delovnih mest, ki vključuje vsa nova delovna mesta, ustvarjena z izvedbo vseh projektov/naložb iz ukrepov 311, 312 in Leader. Do 31. 12. 2011 je bilo z izvedenimi projekti/naložbami ustvarjenih 197,38 bruto delovnih mest, največ iz naslova ukrepa 312 – 134,72, kar predstavlja zaposlitve zunaj kmetij. Na kmetijah pa je bilo v okviru ukrepa 311 ustvarjenih 45,66 bruto delovnih mest.
- Izpostaviti velja še pozitiven vpliv izvajanja PRP 2007–2013 na *kakovost življenja na podeželju* prek kazalnika [GO.03] – zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev. Na podlagi študije primerov lahko ugotovimo, da so naložbe v prometno infrastrukturo in prometno urejenost naselij bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev z dostopnostjo do infrastrukture. Na drugi strani pa so naložbe v večnamenske dvorane bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev z dostopnostjo storitev na podeželju.
- Na drugi strani pa ocenjujemo, da je imelo dosedanje izvajanje PRP 2007–2013 le malo vpliva na naslednje kazalnike za spremljanje vplivov na *kakovost življenja na podeželju*:
 - [OK.01] – povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ ekosistemskimi storitvami,
 - [OK.02] – povečana okoljska odgovornost in osveščenost,
 - [UP.01] – število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov,
 - [UP.03] – razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja,
 - [UP.04] – obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki.
- Pri stanju kazalnikov [OK.01] – povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ ekosistemskimi storitvami in [OK.02] – povečana okoljska odgovornost in osveščenost se je pokazalo, da izvedeni projekti/naložbe z naslova ukrepov 322 in 323 v občinah Ajdovščina in Rogaška Slatina nimajo bistvenega vpliva na sestavine okolja (zrak, tla, vode, narava in biotska pestrost), njihov cilj ni bilo izboljšanje stanja okolja ali rešitev obstoječega okoljskega problema, prav tako se s projekti/naložbami ni razvila ali izboljšala okoljska dobrina ali ekosistemska storitev. Bistven prispevek k izboljšanju razumevanja pomena okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev ter izboljšani okoljski odgovornosti in osveščenosti pri podeželskem prebivalstvu predstavlja izvedba naložb v komunalno infrastrukturo (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih vod, ravnanje z odpadki), ki jih občine v manjši meri izvajajo iz naslova ukrepa 322, več pa iz drugih notranjih in zunanjih virov financiranja (razpisi Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov in projektov opredeljenih v Operativnem programu razvoja okoljske in prometne infrastrukture).
- Pri opredelitvi stanja kazalnika [UP.01] – število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov, je bilo ugotovljeno, da zaenkrat končni prejemniki sodelovanje razumejo zgolj kot sodelovanje za lažje izvajanje projektov in ne še kot skupno oblikovanje/razvoj projektnih idej.
- Na podlagi izsledkov študije primerov (iz ukrepov 322 in 323) je bilo ugotovljeno, da zaradi relativne časovne oddaljenosti izvedenih projektov (2–3 leta) in njihovega pretežno lokalnega značaja, na drugi strani pa dejstva, da občine stalno po korakih izvajajo različne naložbe iz različnih virov financiranja, prebivalci zelo težko določijo/izločijo vplive posameznih projektov, financiranih iz PRP 2007–2013. Enoto mnenje vseh vključenih je, da so objekti skupnega pomena, ki so bili predmet naložb, bistveno prispevali k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju – krajani se veliko več družijo med seboj, saj je več možnosti za kulturno ustvarjanje,

izobraževanje, rekreacijo, več je prireditev in preostalih družabnih dogodkov. Naložbe v prometno infrastrukturo pa so bistveno izboljšale dostopnost naselij, prometno varnost in urejenost naselij.

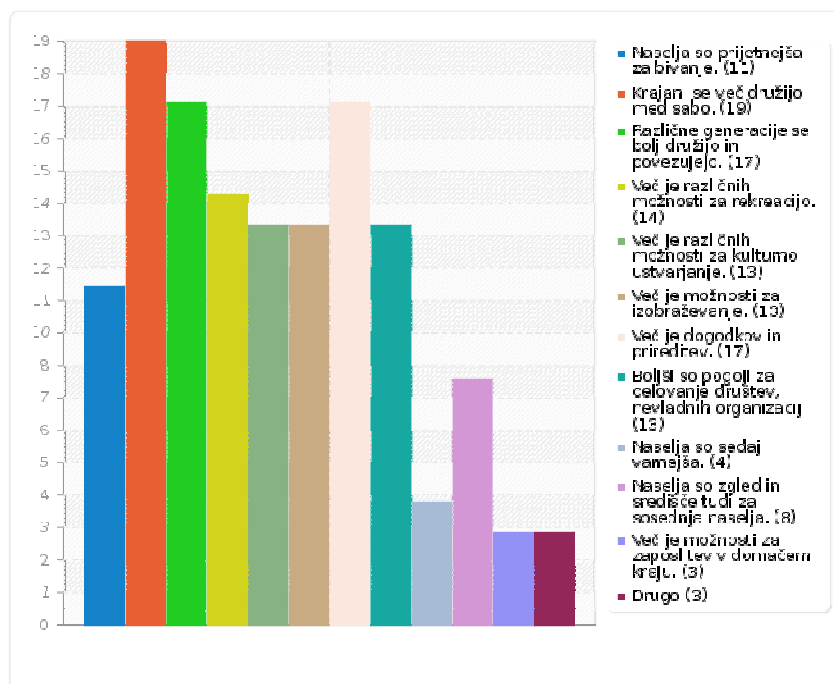
- Tudi v občinah, ki sta bili kot kontrolni občini vključeni v izvedeno študijo primerov (občini Idrija in Slovenska Bistrica) so bili izvedeni projekti/naložbe, usmerjeni v izboljšanje kakovosti življenja na podeželju, vendar so bili do sedaj sofinancirani iz drugih virov financiranja (predvsem iz OP krepitev regionalnih razvojnih potencialov in OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture, občinska sredstva, Fundacija za šport). Prav tako se urejajo komunalna, prometna in športna infrastruktura, razlika se kaže v strukturah posameznih naložb. Medtem, ko drugi viri financiranja prispevajo sredstva le za določeno vrsto infrastrukture, pa naložbe v okviru PRP večinoma vključujejo sočasno urejanje več vrst infrastrukture in ureditev (prometna, komunalna, obnova objektov, izgradnja in ureditev objektov za večnamensko rabo). Obe občini sta aktivno vključeni v delovanje LAS in sta tudi nosilki projektov, podprtih iz sredstev Leader. Projektne predloge za sofinanciranje iz naslova ukrepa 322 so pripravili in prijavi na 5. in 6. javni razpis, vendar niso bili uspešni.
- Na podlagi prejetih odgovorov od občin, prejemnic sredstev iz ukrepov 322 in 323, lahko zaključimo, da so izvedeni projekti/naložbe bistveno prispevali k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju, saj so se večinoma izvajale naložbe v ureditve in objekte skupnega pomena. Velika večina anketirancev meni, da so po njihovi izvedbi naselja prijetnejša za bivanje (83,8 %), v naseljih se odvija več dogodkov in prireditev (75,7 %), izboljšali so se pogoji za delovanje društev, NVO (73 %), posledično pa se vsi krajanje več družijo (73 %).

Slika 21: Vplivi na kakovost življenja v naseljih, v katerih so bili izvedeni projekti/naložbe v okviru ukrepov 322 ali 323

(Vir: Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

- Med prejetimi odgovori upravljavcev LAS pa so izvedeni projekti/naložbe, podprti iz sredstev Leader, v največji meri prispevali k druženju (90,5 %) in medsebojnemu povezovanju vseh krajanov (81 %), prav tako so si enotni, da se je bistveno povečala ponudba različnih dogodkov in prireditev (81 %).

Slika 22: Vplivi na kakovost življenja v naseljih, v katerih so bili izvedeni projekti/naložbe iz naslova pristopa Leader

(Vir: Rezultati izvedene ankete za upravljavce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.)

Na podlagi izkušenj, pridobljenih z zbiranjem in analizo podatkov za izbrane kazalnike, prikazane v tem poročilu, je pripravljen predlog sistema kazalnikov za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na *kakovost življenja na podeželju*, za aktualno in prihodnja programska obdobja.

Ključna priporočila za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na *kakovost življenja na podeželju* prek predstavljenega sistema kazalnikov so:

- podatki za 10 kazalnikov, predlaganih za spremljanje na letni ravni, se zbira prek letnih poročil upravičencev iz ukrepov 322 in 323 ter letnih poročil LAS, ki morajo podatke pridobiti tudi od končnih prejemnikov podprtih projektov/naložb. Posledično je treba dopolniti obrazce za poročanje o izvajanju projektov in PRP 2007–2013;
- predlagana je izvedba anket za potrebe pridobivanja podatkov za 8 kazalnikov. Predlagamo, da se ankete izvedejo v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013, saj je za boljši prikaz vplivov potrebna daljša časovna oddaljenost od izvedbe projekta/naložbe. Predlagamo, da MKO poskrbi za izvedbo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS, in tako zagotovi primerljivost podatkov za te kazalnike. Predlagamo pa, da upravljavci LAS samostojno med svojimi člani izvedejo anketo na temo zadovoljstva s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih. Predlagana je izvedba ankete v naslednjem letu in potem ponovno v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013. Pri pripravi in izvedbi anket naj se izhaja iz vsebine vprašalnikov, pripravljenih za potrebe izvedbe te naloge. Tako se bo zagotovilo primerljivost podatkov;
- trije (3) kazalniki so predlagani za spremljanje tako na letni ravni kot tudi na ravni izvedbe ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013;
- podatka o novih zaposlitvah, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena, se do sedaj ni spremljalo (kazalnik [DK.01]). V prihodnje predlagamo spremljanje kazalnika prek letnega poročanja upravičencev iz ukrepov osi 3 in 4. Treba je uskladiti razumevanja pojma »projekti/naložbe skupnega pomena«. To so projekti/naložbe javnega značaja, rezultati pa dostopni vsem uporabnikom pod enakimi pogoji. Pri tem je treba novo ustvarjena delovna mesta razumeti širše, ne zgolj kot zaposlitve v okviru projekta/naložbe (vezane

izključno na javni sektor), ampak kot dejansko ustvarjena nova delovna mesta po izvedenih projektih/naložbah (v javnih in zasebnih gospodarskih dejavnostih);

- pri kazalniku [DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju je potrebna pozornost pri opredelitvi števila novih storitev in prireditev ter števila njihovih uporabnikov/udeležencev, saj morajo ti biti posledica izključno izvedenih projektov iz naslova PRP 2007–2013. Število uporabnikov naj se opredeli na letni ravni;
- pri kazalniku [GO.01] – uspešni podprti podjetniški začetnik smo za uspešne podjetniške začetnike opredelili pravne subjekte, ki so bili pred oddajo vloge za pridobitev sofinanciranja iz naslova ukrepov 311 in 312 registrirani največ eno leto in so v letnih poročilih za poslovni leti 2010 in 2011 izkazovali čisti dobiček. Poslovni izidi fizičnih oseb z registrirano dopolnilno dejavnostjo na kmetiji niso javno dostopni, tako da jih v analizi uspešnosti podprtih podjetniških začetnikov nismo mogli upoštevati. To je pomanjkljivost kazalnika, ki jo je v nadaljevanju treba odpraviti. Podatek za kazalnik naj se pridobi prek letnih poročil upravičencev iz naslova ukrepa 311.

6 Viri in literatura

1. AJPES – Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, <http://www.ajpes.si/>
2. Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas, Draft Working Paper 4, 21. junij 2010, Findings of a Thematic Working Group established and coordinated by The European Evaluation Network for Rural Development.
3. Evropska komisija, DG AGRI (2006): Priročnik o okviru skupnega spremljanja in vrednotenja. Napotki. http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/guidance/document_sl.pdf, 1. 7. 2010.
4. Focus Group Report 2011, Evaluation Helpdesk (European Evaluation Network for Rural Development), oktober 2011.
5. Fokusna skupina s predstavniki naselij Budanje in Črniče (Matej Žen, predsednik KS Budanje, Bruna Kastelic, predsednica KS Črniče, Andreja Franca, vodja podružnične osnovne šole v Budanjah, 27. 9. 2012.
6. Indeks boljšega življenja, OECD, <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>.
7. Indeks človekovega razvoja, Kazalci okolja v Sloveniji, Agencija RS za okolje, http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=308.
8. Intervju s predstavnico Občine Ajdovščina Alenko Čadež Kobol, 25. 9. 2012.
9. Intervju s predstavnico Občine Idrija Mojco Remškar Planinc, direktorico OU, 27. 9. 2012.
10. Intervju s predstavnikom Občine Rogaška Slatina Alešem Otorepcem, 1. 10. 2012.
11. Intervju s predstavnikom Občine Slovenska Bistrica Brankom Žnidarjem, direktorjem OU, 1. 10. 2012.
12. Intervju s predstavnikom Vinogradniškega društva Rogaška Slatina Ivanom Mijoškom, 1. 10. 2012.
13. Intervju s predstavnico KS Kostrivnica Andrejo But, odgovori na vprašanja so bili prejeti po elektronski pošti 1. 10. 2012.
14. Kakovost življenja, Statistični urad RS, 2012, http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4559.
15. Monitoring tabele za kazalnike učinkov in rezultatov za leto 2011, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, posredovano maja 2012.
16. Podatki o enotah kulturne dediščine, ki so predmet ureditev v okviru ukrepa 323 – kulturna dediščina (pozitivne vloge do 31. 12. 2011) in so vpisane v Register nepremične kulturne dediščine pod enotno številko dediščine (EŠD), Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, posredovano oktobra 2012.
17. Podatki o izvajanju ukrepov PRP 2007–2013 do 31. 12. 2011, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, maj 2012.
18. Podatki o sestavi ustanoviteljev LAS, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, posredovano maja 2012.
19. Poročilo o sprotnem vrednotenju Programa razvoja podeželja 2007–2013, februar 2012, Oikos d. o. o.
20. Poročilo o vmesnem vrednotenju Programa razvoja podeželja 2007–2013, december 2010, Oikos d. o. o.
21. Raba interneta, Kazalci okolja v Sloveniji, Agencija RS za okolje, http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=315.
22. Rezultati izvedene ankete za člane LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.
23. Rezultati izvedene ankete za občine – končne prejemnice ukrepov 322 in 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.
24. Rezultati izvedene ankete za končne prejemnike ukrepa 323, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.
25. Rezultati izvedene ankete za upravljavce LAS, Oikos d. o. o. z uporabo spletnega orodja LimeService, <https://www.limeservice.com/en/>, oktober 2012.
26. Telefonski intervju s predstavnikom KS Vrtovin Vilkom Brusom, 26. 9. 2012.
27. Working Paper on Approaches for Assessing the Impacts of the Rural Development Programmes in the Context of Multiple Intervening Factors, marec 2010, Findings of a Thematic Working Group established and coordinated by The European Evaluation Network for Rural Development.

Priloga 1: Anketni vprašalniki in statistična poročila izvedenih anket

Zaradi drugačnega formata (PDF, Excel) so anketni vprašalniki in statistična poročila podani v ločenih datotekah.

Priloga 2: Prikaz izvedenih študij primerov

Kakovost življenja v naseljih občine Rogaška Slatina, v katerih so se izvedli projekti/naložbe s pomočjo sredstev Programa razvoja podeželja 2007 – 2013

Študija primera v okviru priprave metodologije za kazalnik vpliva »Kakovost življenja«

6.1 Sofinancirane naložbe

Občina Rogaška Slatina je iz Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 pridobila sredstva za 4 projekte, sofinancirane iz ukrepa 322 Obnova in razvoj vasi in je tako z vidika črpanja sredstev Programa razvoja podeželja med najuspešnejšimi slovenskimi občinami, ki so prejele sredstva iz tega ukrepa.

Ukrep	Javni razpis	Projekt	Odobrena sredstva
322	1.JR	Ureditev javne razsvetljave in parkirišča v Kostrivnici	55.459,00
	3.JR	Urejanje infrastrukture in povezav v naseljih Cerovec pod Bočem, Zg. Sečovo in Sv. Florijan	171.890,00
	3.JR	Rekonstrukcija lokalne ceste 356120 Rajnkovec - Nimno	42.810,00
	3.JR	Obnova Calske gorce	79.799,56

6.2 Pristop k analizi kakovosti življenja

Študija primera je bila opravljena v okviru sprotnega vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 v letu 2012, v okviru katerega je bila pripravljena metodologija za kazalnik vpliva »Kakovost življenja«. Kakovost življenja je kompleksno področje, tako da gre za sestavljeni kazalnik, ki zajema kar štiri področja: družbeno-kulturno razsežnost, okoljsko razsežnost, gospodarsko razsežnost in upravljanje. Za vsako področje so bili v skladu s smernicami Skupnega okvirja za spremljanje in vrednotenje oblikovani natančnejši kazalniki, ki so prikazani med rezultati. Izbor kazalnikov za študijo primera je temeljil tudi na relevantnosti kazalnikov glede na naravo projektov.

Za oceno vpliva financiranih projektov na kakovost življenja so bile opravljene naslednje aktivnosti:

- Ogled naložb na terenu,
- intervjuji s predstavniki občinske uprave občine Rogaška Slatina, ki so sodelovali pri pripravi prijave in izvedbe projektov⁴⁵,

Zidanica Calska Gorca (Vir: arhiv Oikos d.o.o.)

⁴⁵ Intervju s predstavnikom Občine Rogaška Slatina Alešem Otorepcem, 1. 10. 2012.

- sestanki s prebivalci, ki pomembno vplivajo na dogajanje v občini, ki so sodelovali pri projektu ali pa so uporabniki rezultatov projekta. Pri vzpostavitvi stikov je pomagala občinska uprava⁴⁶.
- anketa med izbranimi prebivalci občine.

6.3 Rezultati

6.3.1 Družbeno-kulturna razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[DK.01] Število zaposlitev, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena in povezovanja lokalnih deležnikov	V okviru izbranih primerov izvedenih projektov/naložb skupnega pomena v občini Rogaška Slatina ni bilo ustvarjenih novih delovnih mest. Upravljanje infrastrukturnih ureditev so prevzeli upravljavci občinske cestne infrastrukture, ki je bila predmet naložb. Upravljanje obnovljenega objekta kulturne dediščine je prevzelo društvo, ki je bilo vključeno v izvajanje projekta/naložbe. Do danes se na podlagi teh projektov tudi niso oblikovale nove gospodarske iniciative, ki bi ustvarile nove zaposlitve.
[DK.02] Uporaba revitaliziranih območij in objektov (prenova vaških struktur, prenova dediščine podeželja): • število revitaliziranih območij in objektov ter njihova uporaba • število obnovljenih enot kulturne dediščine in njihova uporaba	V Občini Rogaška Slatina so bile izvedene ureditve v 7 naseljih. Izvedene so bile naložbe v prometno infrastrukturo (lokalne ceste, parkirišče), iz ukrepa 322 je bil celovito obnovljen objekt kulturne dediščine (Cerovec pod Bočem – zidanica Calska Gorca, EŠD 12788). Obnovljena zidanica Calska Gorca je v občasni uporabi, v njej je sedež Vinogradniškega društva Rogaška Slatina, ki je tudi upravljavec objekta. V objektu se odvijajo prireditve v podporo promociji vinogradništva, srečanja društev, strokovna predavanja za vinogradnike, različni družabni dogodki, ki jih obiskujejo okoliški prebivalci.
[DK.03] Nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju: • število novih družbenih storitev in prireditev podprtih s projekti • število uporabnikov novih družbenih storitev in prireditev podprtih s projekti	

6.3.2 Okoljska razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[OK.01] Povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ekosistemskimi storitvami	Sofinancirani projekti/naložbe nimajo bistvenega vpliva na sestavine okolja (zrak, tla, vode, narava in biotska pestrost), njihov cilj ni bila izboljšava stanja okolja, rešitev obstoječega okoljskega problema ali osveščanje o varstvu okolja, zato se z njimi ni razvila ali izboljšala okoljska dobrina ali ekosistemska storitev ali povečalo zadovoljstvo z njimi.
[OK.02] Povečana okoljska odgovornost in osveščenost	

6.3.3 Gospodarska razsežnost

Kazalnik	Rezultat
----------	----------

⁴⁶ Intervju s predstavnikom Vinogradniškega društva Rogaška Slatina Ivanom Mijoškom, in s predstavnico KS Kostrivnica Andrejo But, 1. 10. 2012, odgovori na vprašanja prejeti tudi po elektronski pošti.

Kazalnik	Rezultat
[GO.03] Zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev	V občini so bili izvedeni projekti/naložbe, ki imajo zelo pomemben vpliv na izboljšanje prometne dostopnosti (rekonstrukcije lokalnih cest), dostopnosti do javnega potniškega prometa (avtobusna postajališča) in splošne prometne urejenosti (pločniki, parkirišča). Vse to je prispevalo k izboljšani prometni varnosti v naseljih. Po ocenah predstavnika Občine Rogaška Slatina in ostalih vključenih predstavnikov lokalnih prebivalcev so te naložbe bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev s prometno dostopnostjo naselij. Ustrezna prometna dostopnost naselij, po mnenju sogovornikov, v podeželskem okolju ostaja najpomembnejši dejavnik zadovoljstva prebivalcev in posledično ohranjanja poseljenosti teh območij.

6.3.4 Upravljanje

Kazalnik	Rezultat
[UP.01] Število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov	Obnovljena zidnica Calska Gorca je vključena v širši projekt vinsko-turističnih cest na širšem območju (v upravljanju RA Sotla).
[UP.02] Sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi nivoji upravljanja (med lokalnim in višjimi nivoji)	Projekte so izvajali samostojno. Vzpostavljeno je dobro sodelovanje s strokovnimi institucijami (npr. Zavod za varstvo kulturne dediščine, OE Maribor).
[UP.03] Razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja: • preglednost in razumljivost postopkov spremljanja in poročanja • zamude v postopkih	Postopki odločanja in izvajanja so jasni in razumljivi.
[UP.04] Obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki: število rešenih nesoglasij med sodelujočimi pri izvajanju projektov	Pri izvajanju projektov ni prihajalo do nesoglasij.

6.4 Zaključki

- V občini Rogaška Slatina so projekti, sofinancirani s pomočjo ukrepov 322 in 323 PRP 2007 – 2013 pripomogli predvsem k gospodarski, pa tudi k družbeno-kulturni razsežnosti kazalnika kakovosti življenja.
- Pri izvedenih projektih/naložbah v občini Rogaška Slatina velja izpostaviti pozitiven vpliv izvajanja PRP 2007 – 2013 na kakovost življenja na podeželju preko kazalnika [GO.03] Zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev. Na podlagi študije primerov lahko ugotovimo, da so naložbe v prometno infrastrukturo in prometno urejenost naselij bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev z dostopnostjo infrastrukture.
- Pri stanju kazalnikov [OK.01] Povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ ekosistemskimi storitvami in [OK.02] Povečana okoljska odgovornost in osveščenost se je pokazalo, da izvedeni projekti/naložbe z naslova ukrepov 322 in 323 v občini Rogaška Slatina nimajo bistvenega vpliva na sestavine okolja (zrak, tla, vode, narava in biotska pestrost), njihov cilj ni bila izboljšava

stanja okolja, rešitev obstoječega okoljskega problema ali osveščanje o varstvu okolja, prav tako se s projekti/naložbami ni razvila ali izboljšala okoljska dobrina ali ekosistemska storitev ali dvignila raven osveščenosti. Znatni prispevek k izboljšanju razumevanja pomena okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev ter izboljšani okoljski odgovornosti in osveščenosti pri podeželskem prebivalstvu predstavlja izvedba naložb v komunalno infrastrukturo (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih vod, ravnanje z odpadki), ki jih občina v manjši meri izvaja iz naslova ukrepa 322, več pa iz drugih notranjih in zunanjih virov financiranja (Regionalnega razvojnega programa in projektov opredeljenih v Operativnem programu razvoja okoljske in prometne infrastrukture).

- Na podlagi izsledkov študije primerov (iz ukrepov 322 in 323) je bilo ugotovljeno, da je zaradi relativne časovne oddaljenosti izvedenih projektov (2 - 3 leta) in njihovega pretežno lokalnega značaja, na drugi strani pa dejstva, da občine stalno po korakih izvajajo različne naložbe iz različnih virov financiranja, prebivalcem zelo težko določiti/izločiti vplive posameznih projektov, ki so se financirali iz PRP 2007 – 2013. Naložbe v prometno infrastrukturo pa so bistveno izboljšale dostopnost naselij, prometno varnost in urejenost naselij ter povečale zadovoljstvo občanov, zato bi tovrstne naložbe bilo potrebno podpirati tudi naprej.

Kakovost življenja v naseljih občine Ajdovščina, v katerih so se izvedli projekti/naložbe s pomočjo sredstev Programa razvoja podeželja 2007 – 2013

Študija primera v okviru priprave metodologije za kazalnik vpliva »Kakovost življenja«

6.5 Sofinancirane naložbe

Občina Ajdovščina je iz Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 pridobila sredstva za 3 projekte, sofinancirane iz ukrepa 322 Obnova in razvoj vasi in 323 Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja.

Ukrep	Javni razpis	Projekt	Odobrena sredstva
322	1.JR	Večnamenska dvorana s pomožnimi prostori KS Budanje	115.078,91
	3.JR	Postavitev otroških igral na podeželju	27.720,00
	4.JR	Dom krajanov Črniče	403.972,30
323	1.JR	Po starodavnih poteh pod Čavnom	22.857,00

Občina je projekte oblikovala na podlagi potreb krajanov in jih je načrtovala že dlje časa. Pri izboru so jo vodile možnosti, da bi dosegli čim večji učinek, in pogoji razpisov. Projekte so predlagali predstavniki občine in sami krajan, občina je poskrbela za pripravo projektnih prijav, ki so bile uspešne na javnih razpisih.

6.6 Pristop k analizi kakovosti življenja

Študija primera je bila opravljena v okviru sprotnega vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 v letu 2012, v okviru katerega je bila pripravljena metodologija za kazalnik vpliva »Kakovost življenja«. Kakovost življenja je kompleksno področje, tako da gre za sestavljeni kazalnik, ki zajema kar štiri področja: družbeno-kulturno razsežnost, okoljsko razsežnost, gospodarsko razsežnost in upravljanje. Za vsako področje so bili v skladu s smernicami Skupnega okvirja za spremljanje in vrednotenje izbrani kazalniki, ki so prikazani med rezultati. Izbor kazalnikov za študijo primera je temeljil tudi na relevantnosti kazalnikov glede na naravo projektov.

Za oceno vpliva financiranih projektov na kakovost življenja so bile opravljene naslednje aktivnosti:

- ogled naložb na terenu,
- intervjuji s predstavniki občinske uprave občine Ajdovščina, ki so sodelovali pri pripravi prijav in izvedbe projektov⁴⁷,
- fokusna skupina s prebivalci, ki pomembno vplivajo na dogajanje v občini, ki so sodelovali pri projektu ali pa so uporabniki rezultatov projekta. Pri organizaciji fokusne skupine je pomagala občinska uprava⁴⁸.
- telefonski intervjuji s sodelujočimi v izvedenih projektih, ki se niso mogli udeležiti pogovora v okviru fokusne skupine⁴⁹.

⁴⁷ Intervju s predstavniko Občine Ajdovščina Alenko Čadež Kobol, 25. 9. 2012.

⁴⁸ Fokusna skupina s predstavniki naselij Budanje in Črniče (Matej Žen, predsednik KS Budanje, Bruna Kastelic, predsednica KS Črniče, Andreja Franca, vodja podružnične osnovne šole v Budanjah, 27. 9. 2012.

⁴⁹ Telefonski intervju s predstavnikom KS Vrtovin Vilkom Brusom, 26. 9. 2012.

Intervjuju s predstavnico Občine Ajdovščina ga. Alenko Čadež Kobol (vodja Oddelka za investicije, gospodarstvo in gospodarske javne službe), se je na kratko pridružil tudi g. Janez Furlan (direktor občinske uprave). Oba predstavnika Občine sta bila neposredno vključena v pripravo in izvajanje vseh obravnavanih projektov, zato sta imela odgovore na vsa zastavljena vprašanja. Vprašalnik je bil ga. Alenki Čadež Kobol posredovan pred intervjujem. Občina se je aktivno vključila v organizacijo izvedbe fokusne skupine, tako da je oblikovala seznam vabljenih in jim posredovala vabilo k sodelovanju. Večina povabljenih se je vabilu odzvala, nekaj pa se jih je opravičilo. Z njimi smo izvedli kratke telefonske razgovore. Sestanek fokusne skupine je bil izveden v prostorih KS Budanje, katerih obnova je bila del naložbe »Večnamenska dvorana s pomožnimi prostori KS Budanje«.

6.7 Rezultati

6.7.1 Družbeno-kulturna razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[DK.01] Število zaposlitev, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena in povezovanja lokalnih deležnikov	V okviru izbranih primerov izvedenih projektov/naložb skupnega pomena v občini Ajdovščina ni bilo ustvarjenih novih delovnih mest. Upravljanje objektov in ureditev, ki so bila predmet naložb (večnamenske dvorane, otroška igrišča, tematska pot) so prevzele obstoječe institucije (osnovne šole, krajevne skupnosti, društva), ki so bile vključene v izvajanje projektov/naložb. Do danes se na podlagi teh projektov tudi niso oblikovale nove gospodarske iniciative, ki bi ustvarile nove zaposlitve.
[DK.02] Uporaba revitaliziranih območij in objektov (prenova vaških struktur, prenova dediščine podeželja): • število revitaliziranih območij in objektov ter njihova uporaba • število obnovljenih enot kulturne dediščine in njihova uporaba	Naložbe/projekti so se izvedli v 11 naseljih v Občini Ajdovščina. Otroška igrišča so bila urejena v 9 naseljih, večnamenska objekta pa v dveh naseljih. Na območju občine Ajdovščina je bila iz naslova ukrepa 323 urejena tematska pot Po starodavnih poteh pod Čavnom skozi Kamnje, Vrtovin in Črniče. V primeru projektov/naložb na območju občine Ajdovščina so le-ti po ocenah predstavnice Občine Ajdovščina in vključenih predstavnikov naselij, v katerih so se naložbe izvedle, bistveno prispevali k pestrejšemu družabnemu dogajanju. K temu sta največ prispevali obnovi večnamenskih dvoran v naseljih Budanje in Črniče, saj se je po izvedbi naložb popestril program kulturnih in drugih priložnostnih prireditev namenjenih druženju lokalnih prebivalcev. Obnovljeni večnamenski dvorani v naseljih Budanje in Črniče sta v stalni uporabi učencev podružničnih osnovnih šol v Budanjah in Črničah, v dvorani se stalno izvajajo različne kulturne in rekreacijske dejavnosti namenjene lokalnim prebivalcem. Občasno so organizirane večje prireditve, ki privabijo obiskovalce tudi iz sosednjih naselij. Pomožni prostori so v stalni uporabi za različne društvene aktivnosti, v objektih sta tudi sedeža Krajevnih skupnosti Budanje in Črniče. Otroška igrišča v občini Ajdovščina so bila urejena v naseljih, ki s tovrstno opremo še niso razpolagala, tako so v stalni uporabi okoliških otrok. Uporabniki tematske poti Po starodavnih poteh pod Čavnom skozi Kamnje, Vrtovin in Črniče so izletniki iz širše okolice kot tudi lokalni prebivalci, ki jo uporabljajo kot rekreacijsko pot. Vsaka od štirih izhodiščnih točk vsako leto organizira eno prireditev/pohod po poti.
[DK.03] Nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju : • število novih družbenih storitev in prireditev podprtih s projekti • število uporabnikov novih družbenih storitev in prireditev podprtih s projekti	

6.7.2 Okoljska razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[OK.01] Povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ekosistemskimi storitvami	Sofinancirani projekti/naložbe nimajo bistvenega vpliva na sestavine okolja (zrak, tla, vode, narava in biotska pestrost), njihov cilj ni bila izboljšava stanja okolja, rešitev obstoječega okoljskega problema ali osveščanje o varstvu okolja, zato se z njimi ni razvila ali izboljšala okoljska dobrina ali ekosistemska storitev ali povečalo zadovoljstvo z njimi. Kot prispevek k razumevanju pomena okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev ter izboljšani okoljski odgovornosti in osveščenosti pa je razumeti dober odziv lokalnih prebivalcev na izvedeno ureditev tematske poti Po starodavnih poteh pod Čavnom skozi Kamnje, Vrtovin in Črniče. Številni uporabniki te poti med lokalnimi prebivalci posredno kažejo na njihovo zadovoljstvo z urejenostjo okolja in okoljskimi dobrinami, ki jim jih nudi bližina narave.
[OK.02] Povečana okoljska odgovornost in osveščenost	

6.7.3 Gospodarska razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[GO.03] Zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev	Sofinancirani projekti/naložbe imajo zelo pomemben vpliv na dostopnost do kulturnih, rekreacijskih in ostalih prostočasnih dejavnosti. Po ocenah predstavnice Občine Ajdovščina in vključenih predstavnikov naselij, v katerih so se naložbe izvedle, so le - te bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev z dostopnostjo storitev na podeželju.

6.7.4 Upravljanje

Kazalnik	Rezultat
[UP.01] Število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov	Iz podprtih projektov ni izšel noben tak projekt.
[UP.02] Sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi nivoji upravljanja (med lokalnim in višjimi nivoji)	Projekte so izvajali samostojno. Vzpostavljeno je dobro sodelovanje s strokovnimi institucijami (npr. Zavod RS za varstvo narave, OE Nova Gorica in Zavod za varstvo kulturne dediščine, OE Nova Gorica).
[UP.03] Razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja: • preglednost in razumljivost postopkov spremljanja in poročanja • zamude v postopkih	Postopki odločanja in izvajanja so jasni in razumljivi.
[UP.04] Obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki: število rešenih nesoglasij med sodelujočimi pri izvajanju projektov	Pri izvajanju projektov ni prišlo do nesoglasij. Po zaključku naložb se je v primeru naložbe v Dom krajanov Črniče pojavila dilema glede upravljavca z objektom. Objekt je zdaj v upravljanju osnovne šole.

6.8 Zaključki

- V občini Ajdovščina so projekti, sofinancirani s pomočjo ukrepov 322 in 323 PRP 2007 – 2013 pripomogli predvsem k družbeno-kulturni razsežnosti in razsežnosti upravljanja kazalnika kakovosti življenja.
- Pri stanju kazalnika [DK.03] Nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju je bilo ugotovljeno, da so projekti/naložbe iz naslova ukrepov 3. osi PRP 2007 – 201, ki so bili izvedeni v Občini Ajdovščina bistveno izboljšali pogoje za izvajanje obstoječih družbenih dejavnosti (kultura, vzgoja in izobraževanje, šport in rekreacija). Po mnenju vključenih predstavnikov Občine Ajdovščina in obravnavanih naselij so izvedeni projekti/naložbe bistveno prispevali k pestrejšemu družabnemu dogajanju, novim storitvam in prireditvam. Krajanje se veliko več družijo med seboj, saj je več možnosti za kulturno ustvarjanje, izobraževanje, rekreacijo, več je prireditvev in ostalih družabnih dogodkov. Ocenjujemo, da je z izvajanjem PRP 2007 – 2013 že dosežen pomemben vpliv na ta vidik kakovosti življenja prebivalcev na podeželju.
- Pri stanju kazalnikov [OK.01] Povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ ekosistemskimi storitvami in [OK.02] Povečana okoljska odgovornost in osveščenost se je pokazalo, da so bili izvedeni projekti/naložbe z naslova ukrepov 322 in 323 v občini Ajdovščina takega tipa, da nimajo bistvenega vpliva na sestavine okolja (zrak, tla, vode, narava in biotska pestrost), njihov cilj ni bila izboljšava stanja okolja, rešitev obstoječega okoljskega problema ali osveščanje o varstvu okolja, prav tako se s projekti/naložbami ni razvila ali izboljšala okoljska dobrina ali ekosistemska storitev ali dvignila stopnja osveščenosti. Bistven prispevek k izboljšanju razumevanja pomena okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev ter izboljšani okoljski odgovornosti in osveščenosti pri podeželskem prebivalstvu predstavlja izvedba naložb v komunalno infrastrukturo (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih vod, ravnanje z odpadki), ki jih občina izvaja iz drugih lastnih in zunanjih virov financiranja (v okviru Regionalnega razvojnega programa in projektov, opredeljenih v Operativnem programu razvoja okoljske in prometne infrastrukture).
- Po mnenju predstavnikov Občine Ajdovščina bi nadaljevanje urejanja večnamenskih objektov in športnih igrišč še v drugih naseljih na območju občine bistveno prispevalo k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju. Ob tem pa je pomembno še urejanje sodobne komunalne infrastrukture (oskrba s pitno vodo in odvajanje ter čiščenje odpadnih vod) v vseh naseljih. Po mnenju izbranih predstavnikov naselij, v katerih so se naložbe že izvedle, pa je bistvenega pomena pri izboljševanju kakovosti življenja urejanje in oživljanje vaških jeder z obnovo objektov in predvsem oživljanjem starih običajev in navad. To bi morali doseči z spodbujanjem sodelovanja, druženja prebivalcev.

Večnamenska dvorana in osnovna šola v Črničah (Vir:
http://www.ajdovscina.si/krajevne_skupnosti/2012081614150333/)

Informacijske table ob Starodavnih poteh pod Čavnom (Vir:
http://www.ajdovscina.si/krajevne_skupnosti/2012081615333786/)

Kakovost življenja v obnovljenih naseljih občine Slovenska Bistrica

Študija primera v okviru priprave metodologije za kazalnik vpliva »Kakovost življenja« za vrednotenje Programa razvoja podeželja 2007 – 2013

6.9 Naložbe, podobne upravičenim naložbam Programa razvoja podeželja

Občina Slovenska Bistrica uspešno vlaga v razvoj naselij in skrbi za prenovo infrastrukture ter javnih prostorov. Investicije je financirala iz občinskega proračuna in različnih finančnih virov. V Program razvoja podeželja 2007 – 2013 se še ni vključila, čeprav so naložbe podobne upravičenim naložbam ukrepov 322 Obnova in razvoj vasi in 323 Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja. Študija primera je bila izvedena za primerjavo z občino Rogaška Slatina, ki je podobna po velikosti, številu prebivalcev in geografski legi, a je s pomočjo Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 izvedla štiri projekte obnove vasi.

Občina projekte financira iz lastnega proračuna, vire sofinanciranja pa poišče glede na potrebe in zmožnost sofinanciranja. V spodnji preglednici so prikazani projekti, podobni upravičenim naložbam ukrepov 322 in 323 PRP 2007 2013, ki so jih sofinancirali iz različnih drugih virov financiranja.

Ureditev	Vir financiranja
6 objektov oz. površin za skupne namene in potrebe	Občinski proračun; športne površine je sofinancirala Fundacija za šport.
• Ureditev pločnikov in obnova vozišča javne poti št. 940 580 Čopova ulica, • Izgradnja dela pločnika ob lokalni cesti Leskovec - Stari Log, v Travnjski ulici v Pragerskem ter skozi naselje Devina, • Ureditev dela pločnika ob Devinski ulici, • Ureditev Kolodvorske ulice, Ratejeve ulice.	Sredstva v okviru 21. oz. 23. člena Zakona o financiranju občin.
• Obnova vodovodnega sistema Videž-Slovenska Bistrica (1. javni razpis), • Obnova vodovodnega sistema Laporje-Nova gora (2. javni razpis), • Ureditev kanalizacije in vodovoda na območju Zagrad v mestu Slovenska Bistrica (4. javni poziv), • Ureditev mestnega jedra Slovenska Bistrica (4. javni poziv)	Regionalni razvojni program – Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov
• CUPD Izgradnja komunalne infrastrukture za zagotavljanje odvajanja in čiščenja odpadne vode- Občina Slovenska Bistrica	Kohezijski sklad
• Izvedba krožnega križišča na Kolodvorski ulici s cesto v podjetniško cono od Leskovarjeve do Kolodvorske ulice (1. javni poziv), • Izgradnja ceste C in G v POC Bistrica z mostom (2. javni poziv), • Obnova vozišča lokalne ceste: ○ 440050 Slovenska Bistrica – Osankarica (2. javni poziv), ○ 440130 Rep – Trije kralji (2. javni poziv), ○ Podgrad – Osankarica (3. javni poziv), • Obnova lokalne ceste: ○ na relaciji Zgornja Ložnica – Radkovec (3. javni poziv), ○ 440630 Tri cerkve – Jamce (3. javni poziv)	Regionalni razvojni program – Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov

Ureditev	Vir financiranja
Ureditev učnih poti: - Ribnik Gaj, - Čebelarska učna pot.	

6.10 Pristop k analizi kakovosti življenja

Študija primera je bila opravljena v okviru sprotnega vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 v letu 2012, v okviru katerega je bila pripravljena metodologija za kazalnik vpliva »Kakovost življenja«. Kakovost življenja je kompleksno področje, tako da gre za sestavljeni kazalnik, ki zajema kar štiri področja: družbeno-kulturno razsežnost, okoljsko razsežnost, gospodarsko razsežnost in upravljanje. Za vsako področje so bili v skladu s smernicami Skupnega okvirja za spremljanje in vrednotenje oblikovani natančnejši kazalniki, ki so prikazani med rezultati. Izbor kazalnikov za študijo primera je temeljil tudi na relevantnosti kazalnikov glede na naravo projektov.

Za oceno vpliva aktivnosti občine na področju obnove vasi in kulturne dediščine na kakovost življenja je bil opravljen intervju s predstavnikom občinske uprave občine Slovenska Bistrica g. Brankom Žnidarjem, direktorjem občinske uprave⁵⁰. Pojasnil je, da so oddali tudi več prijav na javne razpise za ukrep 322 (ureditev vaškega jedra Šmartna na Pohorju in naselja Kebe), vendar niso bili uspešni. Dokumentacija za obnovo vaškega središča v Zgornji Ložnici je v pripravi. Izraženo je bilo nezadovoljstvo s kriteriji za izbor na 6. Javni razpis.

6.11 Rezultati

6.11.1 Družbeno-kulturna razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[DK.01] Število zaposlitev, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena in povezovanja lokalnih deležnikov	Ni podatka.
[DK.02] Uporaba revitaliziranih območij in objektov (prenova vaških struktur, prenova dediščine podeželja): - število revitaliziranih območij in objektov ter njihova uporaba - število obnovljenih enot kulturne dediščine in njihova uporaba	Izvedene so bile številne naložbe v prometno infrastrukturo (lokalne ceste, pločniki), v teku je izgradnja vodovodnega in kanalizacijskega sistema, s čimer bo izpopolnjen sistem javne oskrbe s pitno vodo in odvajanja in čiščenja odpadnih vod na območju občine.
[DK.03] Nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju: - število novih družbenih storitev in prireditev podprtih s projekti - število uporabnikov novih družbenih storitev in prireditev podprtih s projekti	Na podlagi projektov, podprtih s pristopom LEADER, se odvijajo številne prireditve (npr. Podobe bistrških domačij v organizacijo vključuje več kot 20 društev in privabi 3.000-5.000 obiskovalcev). Urejena je bila tudi učna kuhinja (v upravljanju Razvojno informacijskega centra Slovenska Bistrica), ki uspešno združuje podeželsko in mestno prebivalstvo.

⁵⁰ Intervju je bil opravljen 1. 10. 2012.

6.11.2 Okoljska razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[OK.01] Povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ekosistemskimi storitvami	Bistven prispevek k izboljšanju razumevanja pomena okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev ter izboljšani okoljski odgovornosti in osveščenosti pri podeželskem prebivalstvu predstavlja izvedba naložb v komunalno infrastrukturo (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih vod, ravnanje z odpadki), ki jih občina izvaja iz drugih notranjih in zunanjih virov financiranja (razpisi Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov in projektov opredeljenih v Operativnem programu razvoja okoljske in prometne infrastrukture).
[OK.02] Povečana okoljska odgovornost in osveščenost	

6.11.3 Gospodarska razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[GO.03] Zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev	Po mnenju predstavnika Občine Slovenska Bistrica so izvedeni projekti/naložbe s področja izboljševanja kakovosti življenja na podeželju veliko prispevali k opremljenosti naselij z okoljsko infrastrukturo in dostopnosti naselij/območij in zato k zadovoljstvu prebivalcev.

6.11.4 Upravljanje

Kazalnik	Rezultat
[UP.01] Število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov	Do sedaj iz navedenih projektov ni izšel noben tak projekt.
[UP.02] Sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi nivoji upravljanja (med lokalnim in višjimi nivoji)	Vzpostavljeno je stalno sodelovanje z Regionalno razvojno agencijo, saj imajo dostop do informacij. Sooblikovali so projekt z ZRSVN, ki se izvaja pod okriljem programa LIFE+ (pohodna pot proti Črnemu jezeru na Pohorju). Pri energetskih sanacijah stavb občina zelo dobro sodeluje z e-Zavodom.
[UP.03] Razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja: • preglednost in razumljivost postopkov spremljanja in poročanja • zamude v postopkih	Omenjena je bila neusklajenost navodil med pristojnimi ministrstvi in organi upravljanja (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo), pojavlja se tudi podvajanje kontrol (pri regionalnem razvojnem programu oz. Operativnem programu krepitve regionalnih razvojnih potencialov)
[UP.04] Obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki: število rešenih nesoglasij med sodelujočimi pri izvajanju projektov	Vsa nesoglasja so do sedaj uspeli rešiti brez sprememb projektov.

6.12 Zaključki

- V občini Slovenska Bistrica so h kakovosti življenja pripomogli projekti, sofinancirani iz različnih virov, predvsem iz OP krepitve regionalnih razvojnih potencialov (Regionalni razvojni program), OP razvoja

okoljske in prometne infrastrukture, ter Fundacije za šport. Pripomogli so predvsem k okoljski in gospodarski, pa tudi k družbeno-kulturni razsežnosti kazalnika kakovosti življenja.

- Urejajo se komunalna in prometna infrastruktura, športna infrastruktura, razlika v primerjavi s PRP 2007 – 2013 pa se kaže v strukturah posameznih naložb. Medtem, ko drugi viri financiranja prispevajo sredstva le za določeno infrastrukturo, naložbe v okviru PRP večinoma vključujejo istočasno urejanje več vrst infrastrukture in ureditev (prometna, komunalna, obnova objektov, izgradnja in ureditev objektov za večnamensko rabo). Občina je aktivno vključena v delovanje LAS in močno spodbuja različne akterje (društva, posamezne krajevne skupnosti), da postanejo nosilci projektov, podprtih iz LEADER sredstev. Projektne predloge za sofinanciranje z naslova ukrepa 322 so pripravili in prijavi na 5. in 6. javni razpis, vendar niso bili uspešni.
- Po mnenju predstavnika Občine Slovenska Bistrica bi tudi v nadaljevanju lahko največ prispevali k izboljševanju kakovosti življenja na podeželju z naložbami v infrastrukturno opremljenost naselij, saj je to bistven pogoj za ohranjanje poseljenosti na podeželju.

Kakovost življenja v obnovljenih naseljih občine Idrija

Študija primera v okviru priprave metodologije za kazalnik vpliva »Kakovost življenja« za vrednotenje Programa razvoja podeželja 2007 – 2013

6.13 Naložbe, podobne upravičenim naložbam Programa razvoja podeželja

Občina Idrija uspešno vlaga v razvoj naselij in skrbi za prenovu infrastrukture ter javnih prostorov. Investicije je financirala iz občinskega proračuna in različnih finančnih virov. V Program razvoja podeželja 2007 – 2013 se še ni vključila, čeprav so naložbe podobne upravičenim naložbam ukrepov 322 Obnova in razvoj vasi in 323 Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja. Študija primera je bila izvedena za primerjavo z občino Ajdovščina, ki je podobna po velikosti, številu prebivalcev in geografski legi, a je s pomočjo Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 izvedla štiri projekte obnove vasi.

Občina vire financiranja poišče glede na potrebe in zmožnost sofinanciranja. V načrtu imajo dva projekta celovite prenove središča naselja Črni vrh in Vojsko, s tem da je projekt za Črni vrh popolnoma pripravljen in je bil tudi že prijavljen na 6. JR za ukrep 322, vendar ni bil uspešen.

6.14 Pristop k analizi kakovosti življenja

Študija primera je bila opravljena v okviru sprotnega vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 v letu 2012, v okviru katerega je bila pripravljena metodologija za kazalnik vpliva »Kakovost življenja«. Kakovost življenja je kompleksno področje, tako da gre za sestavljeni kazalnik, ki zajema kar štiri področja: družbeno-kulturno razsežnost, okoljsko razsežnost, gospodarsko razsežnost in upravljanje. Za vsako področje so bili v skladu s smernicami Skupnega okvirja za spremljanje in vrednotenje oblikovani natančnejši kazalniki, ki so prikazani med rezultati. Izbor kazalnikov za študijo primera je temeljil tudi na relevantnosti kazalnikov glede na naravo projektov.

Za oceno vpliva aktivnosti občine na področju obnove vasi in kulturne dediščine na kakovost življenja je bil opravljen intervju s predstavniki občinske uprave občine Idrija, ki so sodelovali pri pripravi prijave in izvedbe projektov, natančneje z go. Mojco Remškar Planinc, direktorico občinske uprave⁵¹.

6.15 Rezultati

6.15.1 Družbeno-kulturna razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[DK.01] Število zaposlitev, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena in povezovanja lokalnih deležnikov	Ni podatka.
[DK.02] Uporaba revitaliziranih območij in objektov (prenova vaških struktur, prenova dediščine podeželja): • število revitaliziranih območij in objektov ter njihova uporaba	Izvedene so bile številne naložbe v prometno infrastrukturo (lokalne ceste, parkirišče), v teku je izgradnja vodovodnega sistema, s čimer bo izpopolnjen sistem javne oskrbe s pitno vodo na območju občine Idrija. Projekt Geopark se je začel razvijati preko pristopa LEADER.

⁵¹ Intervju je bil opravljen 27. 9. 2012.

Kazalnik	Rezultat
• število obnovljenih enot kulturne dediščine in njihova uporaba	
[DK.03] Nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju: • število novih družbenih storitev in prireditev podprtih s projekti • število uporabnikov novih družbenih storitev in prireditev podprtih s projekti	Ni podatka.

6.15.2 Okoljska razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[OK.01] Povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ekosistemskimi storitvami	Bistven prispevek k izboljšanju razumevanja pomena okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev ter izboljšani okoljski odgovornosti in osveščenosti pri podeželskem prebivalstvu predstavlja izvedba naložb v komunalno infrastrukturo (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih vod, ravnanje z odpadki), ki jih občina izvaja iz drugih lastnih in zunanjih virov financiranja (Regionalnega razvojnega programa in projektov, opredeljenih v Operativnem programu razvoja okoljske in prometne infrastrukture).
[OK.02] Povečana okoljska odgovornost in osveščenost	

6.15.3 Gospodarska razsežnost

Kazalnik	Rezultat
[GO.03] Zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev	Po mnenju predstavnice Občine Idrija so izvedeni projekti/naložbe s področja izboljševanja kakovosti življenja na podeželju veliko pripevali k opremljenosti naselij z okoljsko infrastrukturo in dostopnosti naselij/območij, pa tudi k zadovoljstvu občanov.

6.15.4 Upravljanje

Kazalnik	Rezultat
[UP.01] Število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov	Projekt regionalnih kolesarskih povezav.
[UP.02] Sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi nivoji upravljanja (med lokalnim in višjimi nivoji)	Vzpostavljeno je zelo dobro in uspešno sodelovanje s strokovnimi institucijami. Sodelovanje je zaenkrat s strani razvojnih deležnikov razumljeno zgolj kot sodelovanje za lažje izvajanje projektov in ne še kot skupno oblikovanje/razvoj projektnih idej.
[UP.03] Razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja: • preglednost in razumljivost postopkov spremljanja in poročanja	Občina ima zaradi formalnih postopkov pogosto težave z zagotavljanjem ustreznih finančnih tokov na posameznih projektih. Potrebno bi bilo izboljšati sistem obveščanja/najavljanja javnih razpisov.

Kazalnik	Rezultat
zamude v postopkih	
[UP.04] Obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki: število rešenih nesoglasij med sodelujočimi pri izvajanju projektov	Pri izvajanju projektov ni prihajalo do nesoglasij. Slabše izkušnje imajo z vključevanjem različnih društev v projekte/naložbe, ki so šele morali pridobiti izkušnje s projektnim pristopom in z izvajanjem projektov.

6.16 Zaključki

- V občini Idrija so bili izvedeni projekti/naložbe, ki so usmerjeni v izboljšanje kakovosti življenja na podeželju, ki so bili do sedaj sofinancirani iz drugih virov financiranja, ne iz PRP 2007 - 2013 (predvsem iz OP krepitve regionalnih razvojnih potencialov in OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture, občinska sredstva). Projekti so pripomogli predvsem k okoljski razsežnosti in gospodarski razsežnosti kazalnika kakovosti življenja.
- V občini Idrija se urejajo komunalna in prometna infrastruktura ter športna infrastruktura, razlika se kaže v strukturah posameznih naložb. Medtem, ko drugi viri financiranja prispevajo sredstva le za določen tip infrastrukture, naložbe v okviru PRP večinoma vključujejo istočasno urejanje več vrst infrastrukture in ureditev (prometna, komunalna, obnova objektov, izgradnja in ureditev objektov za večnamensko rabo). Občina se aktivno vključuje v delovanje LAS in je tudi nosilka projektov podprtih iz pristopa LEADER. Projektne predloge za sofinanciranje z naslova ukrepa 322 so pripravili in prijavi na 5. in 6. javni razpis, vendar niso bili uspešni.
- Po mnenju predstavnice Občine Idrija bi tudi v nadaljevanju lahko največ prispevali k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju z naložbami v večnamenske objekte (pomembno je zagotoviti sredstva za vzdrževanje objektov), obnove središč naselij, urejanjem otroških in športnih igrišč. Omenjen je bil še velik pomen naložb v urejanje vaških pokopališč in urejanje osnovnih označb/informacijskih tabel za oznako naselij.